

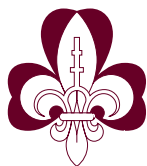
CEREMONIÁLY v Slovenskom skautingu

metodika o obradoch a rituáloch

CEREMONIÁLY

v Slovenskom skautingu

metodika o obradoch a rituáloch

Slovenský skauting
Mokrohájska cesta 6
841 04 Bratislava

© Slovenský skauting, 2019

Autor:	Vladislav Kakody
Spolupracovali:	Karol Ďurčik, Ondrej Mihalko, Andrej Mitrik, Peter Sopko, Rada pre vzdelávanie, Programová rada
Autor fotografií:	Vladislav Kakody
Grafické spracovanie:	Vladislav Kakody
Jazyková korektúra:	Lucia Demková

ISBN 978-80-89776-23-8

OBSAH

CEREMONIÁLY, OBRADY A RITUÁLY	5
VÝZNAM RITUÁLU V SKAUTINGU	8
TÁBOROVÝ NÁSTUP	12
SLÁVNOSTNÝ OHEŇ	20
GILWELLSKÝ KRUH	27
PRECHODOVÝ RITUÁL	29
SKAUTSKÝ SLUB	34
POĎAKOVANIE ZA JEDLO	38
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	43

SLOVO NA ÚVOD

Táto stručná metodika približuje problematiku základných ceremoniálov v našej organizácii, najmä tých hlavných a nosných rituálov, s ktorými by sa mal stretnúť každý člen SLSK – táborový nástup, slávnostný oheň, prechodový rituál, skautský sľub a poďakovanie za jedlo. Metodika približuje ich význam, odporúčanú formu a kroky, ako ich robiť správne. Primárne je určená vodcom, lídrom a činovníkom, ktorých úlohou je všestranne rozvíjať osobnosť členov Slovenského skautingu. Súčasťou tejto metodiky je aj priblíženie pojmu ceremoniál, rituál a obrad, ich pôvod, genéza, význam a implementácia v skautskom programe. Tieto kapitoly sú zamerané aj na duchovnú sféru ceremoniálov, nakoľko duchovný rozvoj a jeho dimenzia je neoddeliteľnou súčasťou skautského chodníka. Zároveň pomáha jednotlivcovi stotožniť sa so skautskými hodnotami a pochopiť tak ich hlbší význam i súvislosti toho, čo robí a prečo to robí. Rituál je tak neoddeliteľnou súčasťou každej družiny, oddielu, zboru či inej organizačnej zložky. Veríme, že spísané informácie budú pre vás cennou radou a inšpiráciou.

brat Láďo

CEREMONIÁLY, OBRADY A RITUÁLY

VÝZNAM POJMOV RITUÁL, OBRAD A CEREMONIÁL

Často sa stretávame s pojmami rituál, obrad a ceremoniál. Pripisujeme im rôzne interpretácie i rôznu dôležitosť. Keď sa pozrieme na jednotlivý význam slov, tak má svoju minulosť a vývoj. Slovo rituál, z latinského slova ritualis (ritus), v zjednodušenom výklade predstavuje určitý úkon s duchovným kontextom, ktorý by sme mohli nazvať aj obrad, keďže obrad je súbor krokov, napríklad nejakého rituálu. Slovo obrad má trochu zložitejší vývoj. Je odvodené od slova riad (rend, rinda), ktoré má svoj pôvod v 16. storočí. Odvodené je aj z latinčiny od slova ordo. Stručne sa dá jeho význam interpretovať ako riadenie, obriadenie či usporiadanie, čo v náboženskom kontexte predstavuje určitú následnosť úkonov alebo krokov. Slovo ceremoniál je odvodené od slova ceremónia, z latinského slova caerimonia, čo predstavuje posvätný úkon, slávnostný obrad alebo súbor úkonov či obradov. Z tohto je asi zrejmé, že ich význam a použitie sa prekrýva, a preto nie je správne určité úkony nazývať výhradne len obradmi, ceremoniálmi alebo len rituálmi. Toto je prvá dôležitá informácia, s ktorou treba však narábať citlivo, keďže nie je správne ani nazývať čokoľvek podľa zmieneneho významu obradom, ceremoniálom alebo rituálom. Tieto pojmy môžeme však pre zrozumiteľnosť používať nasledovne:

- **ceremoniál** – dlhšie trvajúci (niekoľko minút až hodín) ucelený slávnostný úkon s viditeľným alebo skrytým duchovným kontextom, ktorý pozostáva z viacerých krokov, pričom každý jeden z týchto krokov môže byť samostatným obradom. Má presne určenú formu, obsah a miesto sa môže obmieňať (napríklad ukončenie letného tábora = moderované zamyslenie sa pred zapálením ohňa + zapálenie slávnostného ohňa + spievanie piesne + slovo vodcu a odovzdávanie skautských alebo inak vzácných insígnií + veselica).
- **rituál** – úkon s duchovným kontextom, môže zahŕňať viacero krokov, ktoré sa dajú definovať ako obrad. Pracuje so symbolikou, jeho súčasťou môže byť hovorené slovo, tichá meditácia a iné. Rituál má stanovené pravidlá, vykonáva sa pri dôležitých životných udalostiach, na špeciálnych miestach a v špecifickom čase (napríklad zapálenie štvornásobného ohňa na tábore).
- **obrad** – jeden konkrétny úkon s určeným začiatkom a koncom. Má presne zadané kroky a postupnosť, môže byť súčasťou konkrétneho ceremoniálu alebo rituálu (napríklad samotné skladanie skautského sľubu).

Aj z tohto dôvodu sa v metodike používajú všetky spomenuté výrazy, pričom na viacerých miestach sa svojím významom môžu vzájomne prelínať.

INFO +

Rituál, obrad, ritus, obradové predpisy. Podľa cirk. lat. rituale, kniha obradových predpisov, z latinčiny ritualis, súvisiaci s náboženstvom, s náboženskými obradmi, čo je odvodenina od lat. ritus, posvätný poriadok.

POSTAVENIE RITUÁLU V SPOLOČNOSTI

Vo všetkých kultúrach alebo aj náboženstvách sú dôležité udalosti spojené práve s vykonávaním určitých rituálov a sú previazané s určitými významnými udalosťami, momentmi a situáciami, ktorým chceme dať pridanú hodnotu a odlišiť ich tak od nášho bežného každodenného bytia. Rituály môžu byť rôzneho charakteru, či už náboženského, alebo svetského, môžu byť verejné i súkromné, skupinové alebo pre jednotlivcov... V konkrétnej spoločnosti dokonca podporujú poriadok, štruktúru a stabilitu. Vytvárajú akúsi neviditeľnú štruktúru a väzbu skupiny, ktorá daný rituál používa. Táto väzba vzniká najmä z dôvodu akceptácie rituálu a jeho pravidiel celou spoločnosťou, ktorej sa týka. Spoločnosť sa na tomto rituáli zhodla a stotožnila sa s ním. Rituál by tak mal mať čitateľný a pochopiteľný význam, kde nedochádza k dezinterpretácii alebo k individuálnej interpretácii sprostredkovaných (zažitých) informácií. Okrem toho má rituál aj socializačný efekt, ktorý môžeme pozorovať najmä v snahe o udržanie pravidiel spoločenského života či v posilňovaní pocitu bezpečia. Rituály fungujú ako posolstvo, ktoré presahuje racionálne myslenie.

INFO +

Rituály sú neoddeliteľnou súčasťou nášho života a pomáhajú nám udržiavať akési duševné zdravie. Avšak v súčasnosti sa skutočné rituály z našej spoločnosti vytrácajú, bagatelizuje sa význam rituálov našich predkov a vyprázdňuje sa tak i obsah nášho každodenného života a jeho duchovného vnímania.

NEPÍSANÉ PRAVIDLÁ RITUÁLU

Každý rituál/obrad má svoje presné pravidlá, ktoré sa nesmú svojvoľne meniť. Ak ich skupina, spoločnosť alebo kultúra prijala za svoje, tak podliehajú tomu, aby bol dodržaný ich význam, ich odkaz a spôsob sprostredkovania informácie, teda jednotlivé kroky. S tým súvisí i využívanie rôznych symbolov, ktorých úlohou je zdefinovať alebo preštylizovať túto informáciu do viditeľnej či inak zhmotnenej akceptovateľnej formy. Rituál má v čase lineárnu formu, ktorá sa vždy v určitom momente obracia do minulosti a z nej vychádza. Úkon rituálu je často odvodený od úkonu starého niekoľko desiatok či stoviek rokov, no vzhľadom na túto lineárnosť sa jeho obsah i forma môžu vyvíjať a aj sa vyvíjajú. Dôležité je však zachovať prvky a podstatný obsah rituálu našich predkov, nakoľko len vďaka tomu má rituál význam a schopnosť identity. Mnohé rituály sa práve pre stratu významu stali len akousi spoločenskou oslavou či zábavkou.

VŠEOBECNÉ DELENIE RITUÁLOV

Rituály môžeme deliť do samostatných kategórií podľa ich formálnej podoby (jednotlivé kroky a postup), podľa funkcie (napr. prechodový rituál), podľa pozitívnej či negatívnej povahy (čo sa môže a čo je tzv. tabu). Ich rozdelenie do špecifických kategórií je z vedeckého pohľadu pomerne zložité a náročné. Zo skautského pohľadu však môžeme rituály deliť podľa ich určitých vlastností a krokov. Základným delením

je rozlišovanie individuálneho a kolektívneho rituálu. Väčšina skautských rituálov má charakter kolektívneho rituálu (zapálenie slávnostného ohňa...), ale sú aj také, ktoré robíme sami (napr. špeciálne ciele na Roverskej ceste). Skladanie skautského sľubu považujeme za kolektívny rituál, aj keď je svojím spôsobom zameraný len na jednotlivca. Dôležité je vnímať delenie a použitie rituálov podľa vekovej kategórie. Ďalej môžeme rituály členiť podľa času v rámci jedného dňa. Určité rituály robíme pravidelne vždy približne v rovnakej časti dňa (napr. skautský nástup), avšak potom máme rituály, ktoré nie sú s určenou časťou dňa nijako prepojené (skladanie skautského sľubu). V dlhšom časovom horizonte rozdeľujeme rituály na také, ktoré robíme iba výnimočne, napríklad raz za rok (slávnostný oheň na otvorení skautského roka). A potom máme rituály, ktoré nie sú také významné a opakujú sa počas roka pravidelne (gilwellský kruh a spievanie večierky...). Mnohé skautské rituály sú prevzaté z minulosti, či už priamo od zakladateľa Bí-Pího, alebo sú prispôbené Woodcraftu (štvornásobný oheň vetrov): rituály kmeňov (napr. prechodové rituály), iniciačné rituály (napr. zloženie skautského sľubu), spoločenské rituály (napr. vztyčovanie štátnej vlajky).

SYMBOLY A SYMBOLIKA

Používanie symbolov a symboliky je jedným z dôležitých prostriedkov výchovy človeka v duchovnej sfére. Symboly majú svoj prenesený význam a sú sprostredkovaním niečoho neuchopiteľného, niečoho duchovného. Nie popisnou formou, ale zjednodušenou, symbolickou formou. Symboly môžu mať obrazovú alebo zvukovú podobu, ale využívajú aj ďalšie naše vnemy (chuť, čuch, hmat). Správne použitie symbolov je základom pochopenia rituálu alebo obrady. Dôležité je oboznámiť zainteresované spoločenstvo ľudí s významom použitých symbolov. Nevedomosť prítomných o význame tohto symbolu spôsobuje nepochopenie rituálu a s ním spojených úkonov.

VÝZNAM RITUÁLU V SKAUTINGU

Rituály majú všeobecne úlohu určenia a podpory identity danej skupiny, komunity, kultúry, náboženstva či spoločnosti. Vďaka špecifickým skautským rituálom má skauting vlastnú identitu a vytvára mu vlastnú „tvár“. Skauting by sme mohli zároveň na základe určitých vlastností definovať ako subkultúru, ktorá sa odlišuje od vonkajšieho prostredia vlastnými pravidlami, štýlom života, myšlienkami či cieľmi. Má atribúty sociálnej selekcie. Skauting má totiž jasne definovaný systém hodnôt, noriem, spôsobov chovania, s ktorým každý skaut pri druhom skautovi intuitívne počíta, aj keď sa predtým nikdy nestretli. Vďaka tomu sa skauting odlišuje od povedzme primárnej kultúry, ale aj od ostatných subkultúr. Menšie konkrétne odlišnosti však môžeme pozorovať aj v rámci jednej subkultúry, akou je v našom kontexte skauting. Jedným z dôvodov je krajina, v ktorej skauting pôsobí. Tak môžeme pozorovať odlišný vývoj nášho skautingu od vývoja skautingu v iných európskych krajinách. Treba si uvedomiť vplyv historických súvislostí a vývoj skautingu na našom území v minulosti. Súčasný skauting na Slovensku bol a taktiež aj je pod vplyvom Woodcraftu. Rituály sú však odlišné aj v rámci zborov alebo oddielov. Mnohé zbory a oddiely majú vlastné rituály, ktoré môžu byť pre nečlenov alebo neskautov nepochopiteľné. Rôznorodosť týchto rituálov je prirodzená. Podstatný je význam rituálov, ktoré sú výchovným prostriedkom a majú veľký vplyv na citový a estetický rozvoj členov, no najmä na ich duchovný rozvoj.

SKAUTING A DUCHOVNO

Skauting stojí na troch pilieroch – poslanie, princípy a metóda. Z pohľadu tejto kapitoly sú dôležité najmä tri princípy – povinnosť voči sebe, povinnosť voči iným a povinnosť voči Bohu. Vzájomne sú tieto princípy previazané, pretože konaním ktorejkoľvek jednej povinnosti sa človeku objavuje podstata zvyšných dvoch povinností. **Povinnosť voči sebe** zahŕňa okrem iného mať za seba zodpovednosť, nepretržite sa rozvíjať vo všetkých oblastiach a starať sa o svoju vonkajšiu i vnútornú schránku. **Povinnosť voči iným** je napríklad v prejave služby, pomoci, lásky a konania dobrých skutkov či vo vzájomnom zdieľaní sa. **Povinnosť voči Bohu** nepredstavuje povinnosť voči náboženstvu, ale voči Bohu, ktorý je podstatou nášho duchovného sveta a v rôznych podobách nás obklopuje. Povinnosť voči Bohu nás núti hľadať hodnoty vyššie a presahujúce nás samých, než je naše vlastné presvedčenie, čo súvisí aj s povinnosťou voči sebe. Od toho je odvodený osobný rast v duchovnej sfére v súlade s vlastnou kultúrou. Súvisí s hľadaním hodnôt, s ľudskou činnosťou a následne jej reflektovaním, s praktizovaním konkrétnych úkonov (liturgia, meditácia, osobná modlitba...) a s rozjímaním nad vlastnou existenciou (kto som, odkiaľ prichádzam a kam smerujem), pričom povinnosť voči Bohu nie je len vnímanie Pravdy a Lásky, o ktorej môžeme čítať v rôznej literatúre (odkaz na českého Junáka), ale najmä hľadanie a poznávanie Boha, ktorý nám túto Pravdu a Lásku sprostredkoval a ktorý nás presahuje. Veď prirodzeným zákonom človeka je morálny zákon a z neho vyplývajúce poznanie pravdy, prejavy lásky a konanie dobrých skutkov. „Neustále

sa musíme vyrovnávať s otázkou pôvodu prírodných zákonov. Jediné schodné vysvetlenie je Božia Mysel.“ (Antony Flew, filozof). Toto všetko je predispozíciou nášho hľadania Boha. Baden-Powell v tomto kontexte hovorí o Bohu kresťanskom, ale predstava božskej prítomnosti a Boha sú spoločné pre židov, hinduizmus či islam. Náboženstvá sú totižto svojimi prejavmi a súborom úkonov i obradov podobné v hľadaní a poznávaní spoločného cieľa a tým je práve Boh.

Vnímajme povinnosť voči Bohu ako:

- **vlastný záväzok, že sme ochotní vydať sa na duchovnú cestu a hľadať transcendentálnu dimenziu, ktorá nás presahuje,**
- **prehlbovanie osobnej duchovnej cesty a skúsenosti prostredníctvom vnímania objektívnej reality Boha vykonávaním obradov a krokov k jeho poznaniu (konkrétne vyznanie viery v určitom náboženstve).**

Duchovno (alebo spiritualita) je pojem, ktorý v spoločnosti rezonuje v mnohých podobách, v závislosti od skupiny ľudí, v ktorej sa pohybujeme. Jedným z hlavných prístupov je vnímať duchovno práve ako náboženstvo, a teda spoločnosť ľudí, ktorých spája viera v konkrétne nadprirodzené božstvo. Avšak duchovno môžeme vnímať aj ako určitú filozofiu, taktiež aj ako dimenziu jednotlivca, ktorý hľadá zmysel svojej existencie a prežíva tak individuálnu duchovnú cestu. Vo všetkých prípadoch ide o vnímanie transcendentálneho priestoru, ktorý nás presahuje a dáva nášmu životu nový význam. Máme však na mysli objektívne vnímanie Boha, nie zdeformovaného boha či vlastné ideológie. Poznanie a poznávanie tohto duchovného sveta by malo prehĺbovať náš pozitívny vzťah k sebe, k ľuďom i všeobecne k svetu okolo nás. Konanie dobrých skutkov a láska k blížnym sú prítomné takmer v každom náboženstve. Na tomto je postavená aj skautská výchova jednotlivca: ponúka tieto príležitosti všetkým svojim členom a má za úlohu prispievať k ich duchovnému a náboženskému rozvoju. Duchovno členov oddielu alebo zboru sa však nedosahuje iba pridaním konkrétnych náboženských predpisov do skautského života, ale prostredníctvom cielených aktivít, pozorovaním prírody, vnútorným utíšením sa a reflexiou či ďalšími spôsobmi. Náš osobný rozvoj je možný, iba ak máme srdce otvorené a sme ochotní načúvať. Nesmieme ani zabúdať na to, že skauting je od svojho počiatku prepojený s duchovnom, ba dokonca s konkrétnym náboženstvom, kresťanstvom. V súčasnosti sú však členmi skautského hnutia skauti rôznych vierovyznaní, a preto je potrebné zamerať sa najmä na spomenutú duchovnú podstatu a význam duchovna. Ak sa ďalej pozrieme na výchovnú (skautskú) metódu, je to súhrn ciest a pravidiel, ktoré robia skauting skautingom. Uprostred toho celého je skautský sľub a zákon. V znení skautského sľubu je priamo zakomponované hľadanie a poznanie Boha. V kontexte učenia sa činnosťou môžeme vnímať obrady a rituály ako priestor na vytváranie si osobitného vzťahu ku skautským hodnotám. Aj prostredníctvom nich vychováваме našich členov a približujeme im skautskú duchovnú dimenziu. Pochopenie významu vlastných rituálov a obradov v našej organizácii napomáha k rešpektovaniu a akceptovaniu iných kultúr, spoločenských či náboženských. A to nepochybne patrí k hodnotovému balíku každého jedného skauta.

INFO +

Baden-Powell bol vždy za prítomnosť Boha v skautskej organizácii, čo veľakrát potvrdil svojimi myšlienkami. A to aj vtedy, keď postupne pribúdali členovia rôznych vierovyznaní. „Máme medzi nami chlapcov rôznych vyznaní... Ale myslím, že nebude problém zhodnúť sa, aby sme pri týchto otázkach dávali dôraz na ľudskú stránku vecí, pretože službu blížnemu v sebe zahŕňa takmer každá forma viery... Dobré skutky sú spoločné všetkým náboženským vyznaniam, preto neprekážajú žiadnemu z nich.“

REALIZÁCIA OBRADOV A RITUÁLOV

Obrady sú súčasťou života každého jedného skauta, budujú jeho vzťah ku skautingu, formujú jeho postoje a hodnoty v osobnom živote, otvárajú a prehľbujú jeho duchovnú stránku. Majú viditeľnú formu, avšak ich prežívanie má dopad na vnútorný svet skauta.

Príprava – pre každý jeden rituál je potrebné pripraviť a premyslieť jeho kroky do najmenších detailov. Od toho závisí jeho sila a intenzita.

Jednotlivé kroky veľakrát súvisia s tradíciami a zvykmi v skautských zboroch a oddieloch. Viaceré obrady a rituály majú však totožný obsah, len forma sa môže odlišovať. Nepodceňujme to a taktiež nezabúdajme na výber vhodného miesta (silné genius loci), vhodný termín a oboznámenie účastníkov, zabezpečenie potrebného materiálu atď. Je dôležité dopredu rozdeliť úlohy a pokyny, čo bude kto a kedy robiť. Zainteresovaní ľudia s určitou úlohou počas rituálu by mali poznať celý priebeh rituálu. Ideálne je, ak sa rituálu už v minulosti zúčastnili. Neznamená to však, že treba predtým celý rituál striktno nacvičovať.

Realizácia – pracujte so symbolikou, pripravte si symboly, ktoré sú typické pre váš oddiel, pre váš zbor (vlajka, oddielové alebo družinové insígnie). Prítomní na obrade alebo rituáli by mali poznať symboly, ktoré používame, alebo by ich význam mali spoznať priamo počas obrady. Dôležitá je práca so zmyslami, so svetlom, zvukom a hudbou, s obrazom a textom. Mnohé rituály sa štandardne robia aj počas dňa, ako je napríklad skautský nástup. Nočná atmosféra, oheň alebo svetlo lampášov či sviec má však svoju silu a výrazne vplyva na naše emócie. Pohodlie účastníkov rituálu je taktiež dôležité. Nepríjemné státie v strmom teréne, hlučnosť hudby z obce alebo iné rušivé vplyvy môžu odrádzať pozornosť od dôležitých úkonov a účastník si bude pamätať najmä tieto nepríjemné alebo rušivé momenty.

Doznievanie – rovnako dôležitá ako realizácia je prežívaná emócia po rituáli, ako je to napríklad pre sľubujúceho skauta/skautku po obrade skladania skautského sľubu. Prežívanie rituálu je vždy individuálna záležitosť. Niektorí spracujú prežitý rituál ihneď, iní potrebujú viac času na vnútorné prežívanie. Dbáme preto na pohodu a slobodné rozhodnutie každého jednotlivca.

INFO +

Veľmi dôležitá je jednotnosť vykonávania určitých rituálov. Na základe toho sa dá pozorovať spomenutá pomyslená identita, bratstvo a sestersťvo v organizácii. Zároveň je to aj signál smerom von z organizácie, že sme s jednotlivými rituálmi stotožnení a že rozumieme ich významu a dôležitosti.

SKAUTSKÉ OBRADY A RITUÁLY PODĽA PRIMERANOSTI VEKU

Obrady a rituály musia byť primerané veku a mentálnej vyspelosti účastníka.

Vícatá a včielky potrebujú jednoduché, obrazné a popisné symboly. Obrady musia byť ľahko strávitelné a rýchle. Nerobíme ich neskoro v noci. Zameriavame sa na jednu najdôležitejšiu vec, ktorú si z obrady deti zapamätajú. Veľké množstvo úkonov by nepochopili a pletli by si aj ich význam. Dôležitý je individuálny prístup ku každému dieťaťu. Sledujeme jeho emócie, dbáme na jeho psychickú bezpečnosť a pohodu. Bežné ceremonie (ako napríklad skautský nástup) im najskôr vysvetlíme, aby mohli následne sledovať, čo sa deje a prečo sa to deje.

Skauti a skautky porozumejú už zložitejším úkonom, využívame prenesené významy a symboliku. Rituály môžu byť dlhšie a v náročnejších podmienkach ako pri vícatách a včielkach. Rituály využívame aj na utvrdzovanie určitých postojov. Sledujeme správanie skautov a skautiek a dbáme na dôstojnú atmosféru. S rušivými alebo temperamentnými členmi preberieme význam rituálu predtým, aby chápali, prečo majú byť sústredení. Vybraní skauti môžu asistovať pri vykonávaní úkonov. Zameriavame sa na družinového alebo oddielového ducha a súdržnosť menšej skupiny.

Rangeri a rangerky rozumejú zložitejšej symbolike. Rituály alebo úkony realizujú už sami. Ako účastníci by mali vnímať a chápať celý obsah i formu rituálu. Emócie nechávame doznieť. Pristupujeme individuálne k potrebám jednotlivca. Táto veková kategória zvládne aj dlhšie rituály, ako sú napríklad vigília (niekoľko hodín alebo celá noc), putovanie, osobná meditácia...

Roveri a roverky rozumejú silným obsahom a odkazom rituálov. Symboly a forma sú veľmi dôležité na prežívanie obsahu. Podstata je zameraná na jednotlivca a jeho vnútorné prežívanie.

TVORBA NOVÝCH RITUÁLOV

Vytvorenie nového rituálu patrí medzi zložité úlohy. Rituály majú totiž svoju históriu a tradíciu. Ak nie je nový rituál nevyhnutný, tak k jeho vytvoreniu nepristupujeme a využívame už zaužívané alebo existujúce rituály. V záujme vlastných tradícií môžeme rituál obohatiť novými prvkami, avšak podstata by mala ostať zachovaná. Citlivo narábame s oblasťou psychológie, umenia a fantázie. Pri tvorbe nového rituálu je dôležité zamerať sa na tieto body:

- dôvod a potreba vzniku nového rituálu,
- cieľová veková kategória,
- obsah rituálu a jeho odkaz pre spoločnosť,
- použitie symboliky a tvorba adekvátnych symbolov,
- opora rituálu z minulosti (z čoho vychádzame),
- pocity a emócie účastníkov z rituálu.

ZÁNIK RITUÁLU

Zaužívané rituály môžu časom zaniknúť, a to najmä z dôvodu nepochopenia obsahu, pre ktorý rituál vznikol. Takýto rituál postupne prestávame robiť alebo ho jednoducho zmeníme. Ak ide o zásadný rituál s významným obsahom, nemali by sme dopustiť jeho zánik. Iná situácia je v prípade, že rituál vznikol len tak, bez obsahu alebo ho robila iba určitá skupina, či generácia a rituál mal vnútorný význam len pre ňu. V takomto prípade je zánik rituálu pochopiteľný. Zánik rituálu alebo jeho svojoľná zmena však nesmie nastať pri zmene funkcie člena, s odchodom člena alebo s príchodom nového člena. Podstata rituálu má byť totiž zakotvená v akejsi neviditeľnej konštrukcii zboru, oddielu či inej organizačnej zložky.

TÁBOROVÝ NÁSTUP

Skautský nástup je typickým príkladom rituálu i tradície a je významný z hľadiska symbolov a jednotlivých krokov. Má presne stanovené pravidlá a poradie úkonov. Nástup pôsobí vojenským dojmom, keďže je spätý s dôstojníkom Baden-Powellom a s jeho bohatou vojenskou činnosťou. Baden-Powell robil nástupy už na prvom tábore v roku 1907 na ostrove Brownsea. Súčasťou tohto úkonu bolo i vztyčovanie anglickej vlajky. Tieto vojenské prvky priniesol do skautingu a sú jeho súčasťou dodnes nielen pri nástupoch, ale i pri vztyčovaní a snímaní štátnej vlajky. Zaseknutie sekery do polienka súvisí s vplyvom E. T. Setona a jeho indiánskej lesnej múdrosti. Skauti využívajú nástup najmä na táboroch a z hľadiska rituálov je to najdôležitejšia udalosť dňa, na ktorej sa zúčastňujú všetci prítomní (celý tábor, družina, oddiel), čím sa vytvára a podporuje vzájomná jednota, skautské bratstvo a sesterstvo, ale zachováva sa tak i Bí-Pího dedičstvo.

ROZOSTAVENIE SA NA NÁSTUPE

Zoradenie prítomných na nástupe má viacero foriem. Najčastejšie sa využíva postavenie do štvorca, do tvaru písmena U alebo do kruhu. Rozostavenie závisí od počtu účastníkov a od prítomnej vekovej kategórie. Pri zoradení používame hierarchický systém. To znamená, že na osobitnom mieste stoja vodcovia a dospelí skauti, na inom členovia družín. Skauti s vyššou hodnosťou alebo funkciou stoja vždy na začiatku nižšej jednotky. Takéto usporiadanie poukazuje na úctu voči vodcom a starším, avšak všetci stoja rovnako vzdialení od stožiaru, čo zároveň symbolizuje vzájomnú rovnosť a bratstvo/sesterstvo. Pri rozostavení do štvorca stoja na jednej zo strán vodcovia (vedúci, staff), po zvyšných stranách stoja samostatné družiny spolu so svojím radcom. V prítomnosti viacerých oddielov stoja vodcovia oddielov na kraji svojho oddielu (v rohu štvorca). Hostia majú svoje vlastné postavenie zväčša vedľa vodcov. Z rohu, vedľa vodcov, prichádza na povel vodcu vlajková čata. Podobné rozostavenie platí aj pri tvare písmena U. Čelo tvoria vodcovia a po stranách sú zoradené oddiely (alebo družiny). Vlajková čata prichádza k stožiaru cez otvorenú stranu. Zoradenie do kruhu je vhodné napríklad pri zborových táboroch, kde sú premiešané všetky vekové kategórie s rôznorodým počtom. Hierarchické postavenie smeruje od vodcov a vedúcich po najnižšie vekové kategórie. Vlajková čata prichádza cez voľné miesto v kruhu nachádzajúce sa vedľa vodcov.

OBLEČENIE POČAS NÁSTUPU

Nástup je spojený so vztyčovaním štátnej vlajky. Z pohľadu symboliky ide o jeden z najväznejších okamihov dňa, preto si práve nástup zaslúži, aby sme sa ho vždy zúčastnili v skautskej rovnošate. Skautskú rovnošatu podľa aktuálneho **Predpisu o rovnošate** (OP SLSK, Kapitola 15) tvorí pokrývka hlavy (baret alebo klobúk), skautská košeľa, šatka, turban, dlhé nohavice/krátke nohavice/sukňa a opasok. Ak člen nemá skautskú košeľu, vhodnou alternatívou je skautská polokošeľa, oddielové tričko (zväčša to platí pri vlčatách) alebo oblečenie, ktoré vyjadruje vážnosť tejto chvíle. Ku skaut-

skej košeli máme oblečené tmavozelené nohavice (prípadne nohavice olivovej alebo inej prírodnej či zemitej farby), tmavozelené krátke nohavice alebo tmavozelenú sukňu. Sú doplnené opaskom so slovenskou skautskou pracou okrúhleho tvaru. V rámci jedného oddielu sa odporúča jednotná pokrývka hlavy. Predpis o rovnošate neuvádza typ obuvi, avšak je vhodné mať na nohách pevnú uzavretú obuv. Rovnošata symbolicky vyjadruje jednotu a súdržnosť skautských ideálov previazaných s históriou skautingu.

INFO+

Na nástup si neobliekame maskáčové ani inak výrazne militaristické oblečenie. Nevhodným oblečením sú taktiež pestrofarebné a vzorované typy odevov, kroksy, vysoké kanady či šlapky.

SPRÁVANIE SA

Počas nástupu sa správame slušne, bez zbytočných výstrelkov. Počas pozoru stojíme vystretí, s rukami pri tele. Pri vztyčovaní a snímaní vlajky zdravíme v pozore skautským pozdravom, čelom k stožiaru sledujeme vlajku. Ruku v lakti pri zdavení neopierame v bok ani inak ňou nekýveme. Ak máme na hlave klobúk alebo baret, tak skautský pozdrav vykonávame dotykom prostredníka o ich okraj. Hymnu spievame hrdo a nahlas, nie však s revom a prekrikovaním sa. Neskáčeme do reči tomu, kto rozpráva. Čakáme na slovo, kým nás vyzvú. Počas pohovu stojíme uvoľnene, avšak nebeháme ani sa zbytočne neotáčame a nevrtime. V prípade vyzvania sa vždy presúvame z vonkajšej strany útvaru, nie cez jeho vnútornú stranu. Dbáme na dôstojnú atmosféru celého nástupu.

INFO+

Vážnosť nástupu a úctu k štátnemu symbolu prejavujeme aj tým, že táborové námestie i priestor okolo nás je upravený a čistý, bez zabudnutého náradia či oblečenia, podsady sú zatvorené a nevisia na nich spacáky, uteráky ani iné veci.

POUŽITIE POVELOV

Povely ako *Pozor*, *Príprava na nástup*, *Nástup* či *Pohov* mali svoje opodstatnenie hlavne v armáde. U nás ich používame hlavne kvôli tradícii, a tak nám môžu pripadať občas nezmyselné. Avšak aj tieto povely majú svoj zmysel. Povel „**Pozor!**“ napríklad slúži na to, aby zdôraznil, že úkon, ktorý práve bude nasledovať, má veľkú dôležitosť a vyžaduje si našu sústredenosť a pozornosť. Nie je však nutné stráviť celý nástup v pozore. Povel „**Pozor!**“ sa velí len dva- až trikrát počas nástupu, a to počas podávania hlásenia (ak hlásenie používame), počas vztyčovania i snímania vlajky a počas zasekávania i vytahovania sekery. Povel „**Pohov!**“ slúži na prerušenie povelu *Pozor* a prítom-

ni ostanú stáť uvoľnene. Z pohovu do pozoru prechádzame plynulo vystretím tela. Vyskakovanie a prehnané pohyby pripaženia rúk sú nevhodné. Ďalšie povely ako „Vlajku vztýč!“, „K vlajke hľad!“, „Vlajku zves!“ alebo „Vlajku sním!“ sú určené vlajkovej čate a oznamujú úkony vztýčovania a snímania vlajky.

INFO+

Niektoré organizácie majú svoje špeciálne povely na zvolávanie nástupov. Odporúčame nástup zvolať dvojitým písknutím na vodcovskej píšťale, prvý hvizd dlhý a druhý hvizd krátky. Môžete si vytvoriť vlastný povel na zvolanie skautského nástupu, avšak treba zachovať prijateľnú a vážnu formu.

ŠTÁTNA VLAJKA

Pri vztýčovaní vlajky má svoje osobité postavenie štátna vlajka a s ňou spojené určité pravidlá. Pravidlá používania štátnej vlajky ako štátneho symbolu na skautských akciách podliehajú pravidlám používania štátnej vlajky, uvedeným v **Zákone č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní**.

Takéto správanie sa k vlajke vychováva občanov k vlastenectvu (nie k ideologickému nacionalizmu) a k úcte k štátnym symbolom Slovenskej republiky.

O používaní štátnej vlajky na letnom tábore sa dočítate aj v publikácii *Slovenská skautská symbolika* (str. 39 až 45). Priblížme si však stručne niektoré, pre nás dôležité body, ako sa používa tento štátny symbol. Štátna vlajka sa vztýčuje na vlajkový stožiar (rozdiel oproti zástave, ktorá visí na žrdi), preto sa na každom skautskom tábore stavia drevený stožiar. Používa sa vždy dôstojne. Na štátnu vlajku sa neumiestňujú nijaké ozdoby ani nápisy či iné vyobrazenia. Nesmie sa používať poškodená alebo zašpinená štátna vlajka. V zákone o štátnych symboloch sa nedočitáte, čo s poškodenou vlajkou. Odporúča sa však poškodenú vlajku dôstojne spáliť v slávnostnom duchu, bez prítomnosti verejnosti. Vyraďená, nepoužiteľná vlajka sa nesmie vyhodiť do koša ako bežný odpad. Vlajka sa vztýčuje tak, aby viala vo vetre, čo priamo súvisí i s materiálom, z ktorého je vyrobená. Materiál musí byť ľahký, no zároveň pevný. Najčastejšie sa používa ako materiál polyester. Odporúčame zakúpiť si originálnu štátnu vlajku. Ak si ju dáte vyrobiť, dodržte zákon o štátnych symboloch.

POUŽITIE VIACERÝCH VLAJOK

Pri používaní viacerých vlajok treba dodržať pravidlo významnosti. Najčestnejšie miesto (najvyššie, v strede alebo heraldicky vpravo od stredu) patrí štátnej vlajke SR. Nasledujú vlajky iných štátov, svetových organizácií, vlajka Slovenského skautingu, historické vlajky a vlajky nižších zložiek. Štátna vlajka SR nesmie byť menšia ako vlajky ostatné. Takisto pri slávnostnom nesení vlajok na vztýčenie či po snímaní je poradie od najvýznamnejších po menej významné.

STAROSTLIVOSŤ O VLAJKU

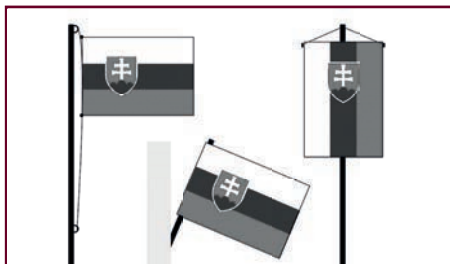
Štátna vlajka (ale aj iné významné skautské vlajky, napríklad zborová vlajka) je vždy uložená na špeciálnom a suchom mieste, a to vo vodcovskom stane alebo na inom, dopredu dohodnutom bezpečnom mieste. Vlajka sa nenecháva v spoločných priestoroch a nesmie ležať na zemi. Štátna vlajka ani iné dôležité vlajky nesmú byť predmetom záujmu pri táborových prepadoch. Za dôstojné a bezpečné uloženie vlajky do ďalšieho dňa je zodpovedný vodca tábora alebo vodca zboru, ak je prítomný. Odporúča sa uložiť vlajku do schránky, drevenej kazety alebo do praktického puzdra. Vlajku odovzdá vodca ráno pred nástupom do rúk vlajkovej čaty.

INFO +

Štátna vlajka si zaslúži svoju úctu nielen na tábore, ale aj v období, keď ju nepoužijeme. Vtedy je čistá, suchá a zložená na špeciálnom mieste v klubovni, kde majú prístup len vodcovia alebo poverení skauti.

ZÁSTAVA A KORUHVA

Od heraldiky štátnej vlajky je odvodená aj zástava a koruhva. Ich dĺžka voči šírke nemá presne predpísaný pomer. To závisí od ich použitia. Všetky sa však od seba odlišujú spôsobom upevnenia. Vlajka je prichytená na stožiar pomocou lanka. Zástava je pripevnená (nastoknutá) na žrd a nesie sa najmä v slávnostnom sprievode. Koruhva je spojená s priečnym rahnom a pomocou vahadlovej šnúry upevnenej na koncoch rahna je zavesená na stožiarové lanko. Má zvislú polohu a aj znak je umiestnený zvislo.

VLAJKA – ZÁSTAVA – KORUHVA

VLAJKOVÁ ČATA

Vlajkovú čatu tvoria 4 vlajkonosiči (prípadne šiesti, pri malých vlajkách dvaja). Byť členom vlajkovej čaty je veľká pocta a jej členom môže byť len vodcom poverená osoba, vybraná napríklad za vynikajúce správanie alebo výnimočnú aktivitu počas predchádzajúceho dňa na tábore. Vlajkonosiči sú vhodné upravení a slávnostne oblečení podľa **Predpisu o rovnosti** (OP SLSK, kapitola 15). Môžu mať na rukách čisté biele priliehavé rukavice. Prinášajú ráno k stožiaru vlajku určenú na vztyčovanie. Rozvinutú vlajku držia v jej rohoch na úrovni pliec tak, aby bol štátny symbol vpredu a biely pruh vlajky vpravo v smere pochodu vlajkovej čaty. Prichádzajú spoza alebo z okraja zostavených účastníkov nástupu. Vlajku na stožiar vyťahuje pravý z prvej dvojice vlajkonosičov, teda ten, ktorý je na strane bieleho pruhu. Vlajka sa za žiadnych okolností nesmie dotknúť zeme. Vlajková čata kráča vždy smerom dopredu, neotáča sa.

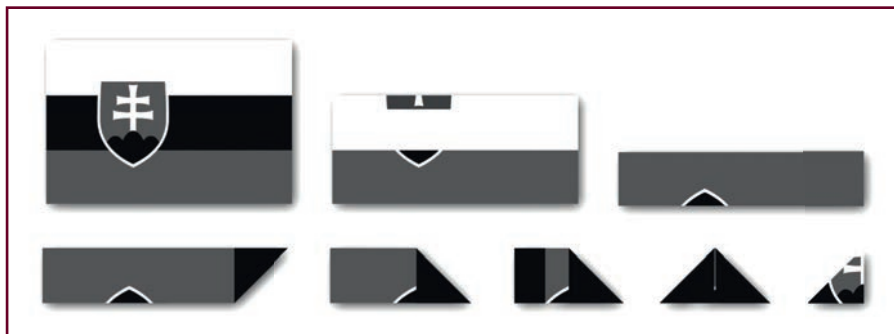
VZTYČOVANIE A SNÍMANIE VLAJKY NA NÁSTUPE

Ranný nástup sa koná vždy ráno po východe slnka, a to aj v nepriaznivom počasí. Večerný nástup sa koná vždy pred zotmením, nie v tme. Ak by sa aj v tme snímala, neosvetľuje sa žiadnym svetlom. Ranný i večerný nástup je vecný, výstižný a okrem vztyčovania vlajky, zahájenia a ukončenia dňa sa na ňom venujeme len tým najdôležitejším veciam. Vztyčovanie a snímanie vlajky je najdôležitejším momentom skautského nástupu. Štátna vlajka sa vztyčuje a sníma bez prerušenia, pomaly a s náležitou vážnosťou. Nesmie sa dotýkať zeme. Pri vztyčovaní má byť vlajka na vrchole stožiaru pred dospievaním hymny. Pri snímaní má byť dolu pri dospievaní posledných slov hymny. Pri štátnom smútku sa vlajka spúšťa do pol žrde – to znamená, že musí byť najskôr vyťahaná na vrchol žrde a následne spustená do jej polovice.

SKLADANIE VLAJKY

Zloženie vlajky je významnou súčasťou skautského nástupu, keďže tým prejavujeme našu úctu k tomu štátnemu symbolu. Spôsob zloženia vlajky a jej tvar po zložení býva rôzny. Štátnu vlajku môže vlajková čata skladať tak, aby vlajka mala po zložení trojuholníkový tvar. Trojuholník so svojimi tromi stranami symbolizuje 3 princípy skautingu, jeho 3 piliere, ale aj 3 body skautského sľubu. Pri skladaní je vlajka celý čas napnutá vo vodorovnej polohe. Vlajku skladá jeden člen vlajkovej čaty, pričom ostatní mu pri skladaní asistujú. Preložíme vlajku najskôr na tretinu v smere pruhov tak, aby sa všetky tri pruhy prekryvali. Následne zo vzdialenejšieho konca od štátneho znaku skladáme vlajku do trojuholníka. Posledný trojuholník zložíme z opačnej strany a preložíme na seba. Správne zložená vlajka má na vonkajšom trojuholníku štátny znak, prelomený uprostred.

INFO +

Spôsoby skladania vlajky sú v rozličných krajinách rôzne. Najčastejšie sa používa skladanie do štvorca alebo do trojuholníka. Závisí to od vnútorného predpisu krajiny alebo zložky za to zodpovednej. Napríklad Čestná stráž prezidenta Slovenskej Republiky aj Armáda SR skladá štátnu vlajku do štvorca. Pre skautov má symbolika troch cípov viacerozmerne význam, aj preto je možné skladať vlajku do trojuholníka.

SPIEVANIE HYMNY

Vztyčovanie štátnej vlajky je vždy sprevádzané spievaním štátnej hymny. Skauti majú však aj vlastnú hymnu (Hej, skauti, hor sa...), ktorá je svojím obsahom oslavou nového dňa. Z toho dôvodu je možné privítať deň na rannom nástupe skautskou hymnou a večer zakončiť práve štátnou hymnou. Alternatívou je spievanie oboch hymien ráno aj večer alebo večer spievať len štátnu hymnu či spievanie skautskej hymny ráno i večer. Odporúča sa ráno i večer spievať iba jednu a tú istú hymnu.

SÚHRN KROKOV SKAUTSKÉHO NÁSTUPU V RANNÝCH HODINÁCH

ZAČIATOK DŇA

- Nástup vedie vodca tábora, prípadne poverený tzv. vodca dňa, ktorý preberá určité kompetencie vedenia tábora (nástup, vyhlasovanie obedu, programu...).
- Ranný nástup je prítomným tábornikom ohlásený písaním na vodcovskej píšťalke (alebo iným vhodným zvukovým signálom). Hovoríme o tzv. príprave na nástup. Nasleduje zhromaždenie sa všetkých táborníkov (aj hostí) na nástupe.
- Skauti zaujmú pozíciu vo formácii (štvorec, písmeno U, kruh).
- Nástup je otvorený povelom „*Tábor končí! Pozor!*“. Všetci stoja v pozore.
- Vodca privolá vlajkovú čatu povelom „*Vlajková čata, k vztyčeniu vlajky pochodom vchod!*“.
- Vlajková čata drží rozvinutú vlajku za jeden cíp na úrovni ramien a prináša ju spoza zástupu ľudí cez medzeru k stožiaru.
- Vodca pokračuje povelom „*K vlajke hľad', vlajku vztyč!*“.
- Všetci prítomní držia skautský pozdrav.
- Vlajku vyťahuje vlajkonosič za spevu hymny a drží ju za pravý predný roh.
- Vodca ukončí zdravenie povelom „*Priamo hľad!*“.
- Vlajková čata ide na svoje miesto povelom „*Vlajková čata, zaradiť sa!*“.
- Vodca pristúpi k stožiaru a zasekne sekeru do polienka so slovami „*Začnám XY táborový deň!*“ alebo „*Začnám prácu XY táborového dňa!*“.
- Po vrátení sa na svoje miesto ukončí „*Pozor!*“ povelom „*Pohov!*“.
- Počas tohto momentu sa odkomunikujú najdôležitejšie informácie.
- Vodca ukončí nástup povelom „*Rozchod!*“ alebo „*K príprave na program rozchod!*“.

INFO +

Zvyky skautských nástupov sú odlišné v rôznych zboroch a oddieloch, avšak mali by byť vždy dôstojné a vykonané s náležitou úctou k použitým štátnym i skautským symbolom. Cieľom nie je byť čo najoriginálnejší pri nástupe. Skautský nástup je rituál, nie atrakcia.

SÚHRN KROKOV SKAUTSKÉHO NÁSTUPU VO VEČERNÝCH HODINÁCH

KONIEC DŇA

- Nástup vedie opäť vodca tábora, prípadne poverený vodca dňa.
- Večerný nástup je prítomným tábornikom ohlásený pískaním na vodcovskej píšťalke (alebo iným vhodným zvukovým signálom). Hovoríme o tzv. príprave na nástup.
- Nasleduje zhromaždenie sa všetkých táborníkov (aj hostí) na nástupe.
- Skauti zaujmú pozíciu vo formácii (štvorec, písmeno U, kruh).
- Nástup je otvorený povelom „*Tábor končiť! Pozor!*“. Všetci stoja v pozore.
- Vodca privolá vlajkovú čatu povelom „*Vlajková čata, k zveseniu/snímaniu vlajky pochodom vchod!*“.
- Vlajková čata pristúpi k stožiaru.
- Vodca pokračuje povelom „*K vlajke hľad', vlajku zves (sním)!*“.
- Všetci prítomní zdraví skautským pozdravom a spievajú hymnu, prípadne stoja v tichosti.
- Vlajku sníma vlajkonosič, ktorý bude na záver držať vlajku za pravý predný roh
- Vodca ukončí zdravenie povelom „*Priamo hľad!*“.
- Vlajková čata ide na svoje miesto povelom „*Vlajková čata, zaradiť sa!*“.
- Vodca pristúpi k stožiaru a vytiahne sekeru so slovami „*Ukončujem XY táborový deň!*“ alebo „*Ukončujem prácu XY táborového dňa!*“.
- Po vrátení sa na svoje miesto ukončí Pozor povelom „*Pohov!*“.
- Počas tohto momentu sa odkomunikujú najdôležitejšie informácie (alebo pred snímaním vlajky).
- Vodca ukončí nástup povelom „*Rozchod!*“ alebo „*K príprave na (večerný) program rozchod!*“.

INFO +

Osobitný charakter majú nástupy vodných skautov, ktoré sa riadia podľa interného predpisu HKVS. Postupy a zvyky na ich nástupoch bývajú v niektorých častiach nástupu odlišné, ako napríklad zvolávanie na nástup lodným zvonom, začatie nového dňa ponorením pádla do vody atď. Používajú vlastnú terminológiu. Príkladom je aj táborový deň, ktorý vedie Dôstojník dňa. Vodní skauti majú odlišný ceremoniál vztyčovania vlajky v závislosti od toho, či je tábor, vzdelávacia akcia alebo iná akcia. Existuje u nich napríklad aj hymna Námornej akadémie, Hymna k rannému nástupu a podobne.

SLÁVNOSTNÝ OHEŇ

Oheň ako taký využíva človek od pradávnych dôb, keď ho objavil a začal využívať pre svoj prospech. Oheň ochraňoval človeka pred zimou a chladom, dával mu svetlo v tme, pomáhal mu odohnať zver a slúžil mu na prípravu jedla. Oheň bol zároveň živlom, vďaka čomu mali k nemu ľudia určitú úctu či strach, začali ho využívať aj ako niečo významné a vzácne, využívali ho pri spoločenských aktivitách, v rituáloch i pri rôznych náboženských obradoch. Stretávali sa pri ňom celé rodiny, starešiny a kráľi. Vyvolával v človeku emóciu a pôsobil na neho nevysvetliteľnou energiou. Veľkú silu ohňa pripisovali aj Indiáni, pre ktorých bol symbolom Veľkého Ducha. Túto náboženskú úctu Indiánov využil aj Ernest Thompson Seton vo svojej organizácii Woodcraft Indians, keď prevzal duchovnú symboliku indiánskeho kmeňa Navaho.

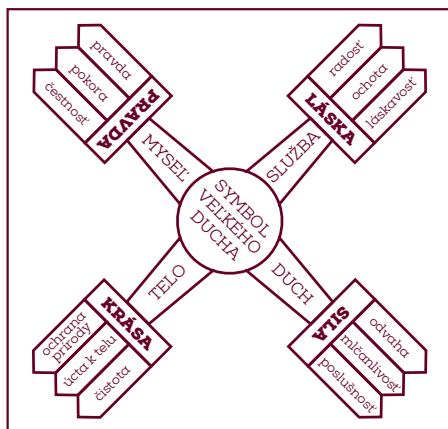

OHEŇ NA SKAUTSKÝCH AKCIÁCH

Oheň má pre skautov veľký význam nielen v oblasti skautskej praxe a prežitia, ale aj v duchovnej oblasti. Oheň a jeho symbolika sa stali súčasťou významných skautských rituálov. Využívame ho napríklad pri skladaní skautského sľubu, na zborových alebo oddielových akciách, počas vlastných rituálov, no najmä na táboroch ako formu slávnosti. Tento slávnostný oheň poznáme ako Štvornásobný oheň lesnej múdrosti alebo Dakotský kríž vetrov, či Veľký snemový táborový oheň. Pôvod tohto ohňa je v Lige lesnej múdrosti (Woodcraft Indians).

TAJOMSTVO ŠTVORNÁSOBNEHO OHŇA

Ernest Thompson Seton využil pieskovú kresbu štvornásobného ohňa od Woodcraft Indians. Kresba má podľa Setona tento výklad – oheň je symbolom Veľkého Ducha, okolo ktorého je veľký kruh. Na každej zo štyroch strán je zapálený ďalší oheň – **Sila, Krása, Pravda** a **Láska**. Tie vychádzajú z hlavného ohňa skrz **DUCHA, TELA, MYSLE** a **SLUŽBY**. Každý z ohňov vyžaruje 3 zlaté líčce predstavujúce 12 zákonov Lesnej múdrosti – odvaha, mlčanlivosť, počúvanie (poslušnosť), čistota, úcta k telu, ochrana prírody, pravda, pokora, hra podľa

pravidiel (čestnosť), láskavosť, pomoc (ochota), radosť. Takýto typ ohňa nazývame štvornásobným ohňom a je posolstvom Lesnej múdrosti. Práve z nej je vo veľkom inšpirovaný aj skauting a vo viacerých je priamo totožný. V mnohých formách sa význam štvornásobného ohňa používa až dodnes pri rituáli zapaľovania slávnostného ohňa, najčastejšie na skautských táboroch.

INFO +

Kresba pieskom kmeňa Navaho má symbolický význam: „Je to ornamentálny vzor, vysypaný na zemi alebo na podlahe suchým pieskom rôznej farby (čierna, biela, šedá, žltá, červená atď.)... Kresby pieskom nie je možné prenášať, nepatrný dotyk ich zničí, závan vetra ich môže zmazať. Zachovajú sa len v srdciach a v pamäti ľudu, ktorý ich má rád.“ (E. T. Seton – Woodcraft Indians)

MIESTO PRE SLÁVNOSTNÝ OHEŇ

Miesto pre slávnostný táborový oheň je neďaleko od tábora, kde nepočuť zbytočný hluk okolia a kde nerobíme pravidelný program. Vhodné je otvorené miesto na lúke, neďaleko stromov alebo lesa, bez veľkého porastu. Prvým krokom je určenie si miesta, kde bude horieť oheň. Toto miesto nevyužívame na úžitkové ohne, varenie ani na inú skautskú prax. Označíme si ho tak, že do stredy miesta zapichnete malý kôl, uviažeme motúz alebo lano a vyznačíme ním 2 kružnice. Prvú kružnicu s polomerom cca 1 až 2 metre si podľa potreby označíme zatlčenými kolíkmi (cca každých 50 cm) a obložíme kameňmi, veľkými približne ako dlaň dospelého človeka. V tomto vnútornom kruhu bude umiestnená pagoda, hranica alebo pyramída. Z tejto plochy je vhodné odobrať mačinu aj s približne 10 – 15 cm vrstvou hliny. Mačinu s hlinou odložíme, ideálne na vlhké miesto do tieňa, blízko ohniska, pretože po skončení tábora alebo ceremóniálu odstránime všetky pozostatky ohniska a dáme miesto do pôvodného stavu. Druhá kružnica okolo ohniska bude mať polomer aspoň o 1 meter väčší, ako je vnútorný kruh pre ohnisko (čiže cca 2 až 3 metre). Túto plochu je dobré vyčistiť od nečistôt, kameňov, prípadných konárov a vysokej trávy. Vonkajší kruh od vonkajšieho prostredia vizuálne oddelíme opäť kameňmi, veľkými približne ako dlaň dospelého človeka. Tento kruh nazývame „kruhom čistoty“. Smie do neho vstupovať iba ten, kto oheň zapaľuje, a ten, kto sa o oheň stará, tzv. ohnivák/ohnivec/strážca ohňa.

ZÁKLADNÁ PRÍPRAVA SLÁVNOSTNÉHO OHEŇA

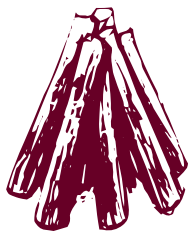
Zapaľovanie slávnostného ohňa je dôležitou a vážnou chvíľou, ktorá má mnoho podôb. K zapaľovaniu akéhokoľvek slávnostného ohňa nie sú vhodné zápalky, ale vhodná je napríklad fakľa či pochodeň. Príprava fakle je odlišná pri ihličnatých a listnatých lesoch. V ihličnatých le-

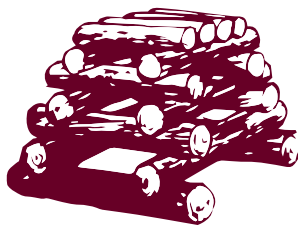
soch si fakľu môžeme vyrobiť napríklad zo suchého borovicového konára, ktorý doplníme väčším množstvom živice. Získavame ju len z odumretých alebo spadnutých stromov, nie zo živých jedincov. Živica výborne horí. V listnatých lesoch je to napríklad suchá rozštiepená palica z liesky, vyplnená brezovou kôrou. Fakľa sa vyrába výhradne z prírodných materiálov, nikdy sa nepoužíva lieh alebo iné druhy podpaľovačov. Pre slávnostný oheň využívame napríklad hranicu, pagodu alebo pyramídu. Na stavbu hranice sa používa suchá guľatina, pričom jednotlivé poschodia guľatiny stabilizujeme zásekmi, do ktorých ukladáme ďalšie poschodie. Kedysi sa hranica používala na pochovanie zosnulých s významným postavením. Dnes sa najčastejšie ako slávnostný oheň využíva pagoda. Môže byť postavená ako štvorboká alebo šesťboká. Štvorboká pagoda sa dá zapáliť v symbolike štyroch ohňov zo štyroch strán (Štvornásobný oheň Lesnej múdrosti), pri šesťbokej pagode len z troch strán. Pyramída je najjednoduchším tvarom ohňa. Tento tvar sa používa napríklad pri od-dielových sľubových obradoch alebo pri slávnostných udalostiach s menším množstvom ľudí. Tvar pyramídy mávajú aj bočné štyri ohne pri zapáľovaní Štvornásobného ohňa Lesnej múdrosti (Dakotský kríž vetrov).

INFO+

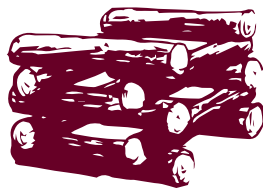
Na stavbu pagody, hranice alebo pyramídy používame vždy drevo, na ktoré máme povolenie. Veľkosť pagody nech je primeraná zdroju dreva, miestu a počtu prítomných. Je zbytočné spáliť všetko dostupné drevo z lesa. Navyše prehnane veľký oheň pôsobí ako zvuková stena a nebudeme sa pri ňom navzájom vôbec počuť.

PYRAMÍDA

PAGODA

HRANICA

Pravidlom pri všetkých typoch ohňa je mať nachystaný dostatok dreva, aby ste počas slávnostného zapáľovania alebo obradoch pri ohni neodbiehali do lesa či inam pre chýbajúce drevo. Nepísaným pravidlom je, že do slávnostného štvornásobného ohňa drevo už neprikladáme. Využívame zásadne suché a neopracované drevo bez klinec a iných výrazných zásahov človeka (zafarbené plochy dreva, neesteticky obsekané drevo a pod.). Všetky typy ohňov vyplníme drobným suchým podpalom, raždím a halúzkami. Je vhodné z jednej strany nechať voľnú dutinu pre fakľu, od ktorej sa rozhorí výplň slávnostného ohňa.

INFO+

Aj pri takomto type rituálu dbajte vždy na bezpečnosť. Veľkým rizikom sú odletujúce horiace časti dreva a uhľiky, ktoré môžu spôsobiť požiar alebo popáleninu. Veľké množstvo iskier robí smrekovcové a smrekové drevo. Avšak najlepšie horí. Odporúča sa mať pripravený dostatočný zdroj vody, ktorým by ste mohli prípadný požiar uhasiť.

ZAPÁLENIE SLÁVNOSTNÉHO OHŇA

Pred zotmením alebo krátko po ňom sa zhromaždia všetci prítomní k pripravenej pagode alebo hranici. Prejavom vážnosti zapalovania ohňa je i slávnostné oblečenie, teda skautská rovnošata, košeľa alebo skautské tričko a skautská šatka. Pri tomto ohni sú vítaní aj hostia. Slávnostný oheň sa začína obradom zapálenia. Počas zapalovania sa môže vraviť

zákon Lesnej múdrosti (celé znenie nájdete v poslednom INFO + tejto kapitoly, na stranách 23 – 24). Centrálny oheň zapáli hierarchicky najvýznamnejší prítomný skaut. Od neho potom zapáli 4 malé ohne (pyramídy), ktoré sú po obvode vonkajšieho kruhu a predstavujú Krásu, Pravdu, Silu a Lásku. Zapalovanie môže prebehnúť aj opačne, a to tak, že najskôr sa zapália spomenuté 4 malé ohne a potom centrálny hlavný oheň, kde ostane zapichnutá fakľa. Fakľu zapalujeme mimo zhromaždenia, od malého pomocného ohňa alebo napríklad kresadlom. Počas rozhorenia slávnostného táborového ohňa stojíme a najčastejšie spievame pieseň **Vatra horí**. Po úvodnom obrade zapálenia je vhodné, aby vodca zboru, vodca tábora alebo iný významný skaut povedal niekoľko myšlienok v krátkom prejave. O takto zapálený oheň sa ďalej stará ohnivák. Na vybranom mieste odloží kamene z obvodu vonkajšieho kruhu a vstupuje tak do kruhu čistoty, aby podľa potreby posunul alebo zhodil dovnútra ohňa jednotlivé poschodia pagody či hranice. Do ohňa už ďalšie drevo neprikladáme. Následne sa pri tomto ohni môžu odovzdať táborové insignie, skautské ocenenia, spievať piesne, hrať divadlo, realizovať pripravený sprievodný program či iná forma zábavy, ktorá nedehtonuje túto slávnostnú chvíľu.

INFO +

Spôsoby zapalovania slávnostného ohňa môžu byť odlišné v rôznych zboroch. Niekde oheň zapaluje napríklad vybraný skaut (skautka), ktorý si túto poctu zaslúžil svojim vzorným správaním sa na tábore i počas skautského roka. Bočné 4 ohne napríklad zapalujú radcovia družín alebo skauti, ktorí na tábore tiež vynikali správaním, službou a inak. Dôležité je zachovať vážnosť, význam a symboliku rituálu slávnostného ohňa.

PIESEŇ

Po zapálení slávnostného ohňa sa spieva pieseň **Vatra horí**, ktorá je oslavným a duchovným symbolom významu ohňa. Poradie slov i znenie piesne sa môže podľa regiónu odlišovať.

*/:Vatra horí, dáva žiaru.:/
/:Oheň.:/
/:Všetko čistí, vedie k zdaru.:/*

INFO +

Spievať začnite až vtedy, keď ste si istí, že sa vatra rozhorela. Od obradu zapalovania až po spievanie piesne v tichosti čakáme a nijak nerušíme túto chvíľu.

SYMBOL KRUHU

Počas rituálov pri ohni využívame rôzne formácie. Osobitné usporiadanie je pri skladaní skautského sľubu, kde je formácia podmienená napríklad držaním štátnej zástavy alebo vlajky. Iný typ formácie je pri slávnostnom štvornásobnom ohni. Najčastejšie využívaným tvarom je usporiadanie prítomných do kruhu okolo ohňa. Všetci stoja/sedia rovnako ďaleko od ohňa, čo symbolizuje našu vzájomnú rovnosť. Všetci vidia na všetkých, sú súčasťou bratstva a sestersťva, pričom každý má rovnaké právo na slovo. Kruh nemá začiatok ani koniec, je symbolom nekonečna a slobody.

INFO +

Na sedenie v kruhu sú vhodné pničky z dreva, prípadne vlastnoručne vyrobené jednoduché lavice z guľatiny. Možným, avšak veľmi neestetickým riešením je použitie originálnych skladacích lavíc z táborovej jedálne.

ĎALŠIE TYPY RITUÁLNYCH OHŇOV

- **OHEŇ PRI PRÍLEŽITOSTI SKLADANIA SKAUTSKÉHO SĽUBU**

Na tento typ rituálu sa najčastejšie využíva pyramída, okolo ktorej sa pri sľubovaní stretáva skautský oddiel (pozri aj kapitolu Skautský sľub). Je zbytočné robiť veľké typy slávnostných ohňov. Práve naopak, využívame oheň ako malý zdroj svetla na umocnenie tejto významnej atmosféry. Tento typ ohňa môžeme využiť aj pri sľube vĺcat a včielok.

- **OHEŇ PRI PRECHODOVOM RITUÁLI**

Pri prechodovom rituáli je najvhodnejšie aj najrýchlejšie využiť pyramídu. Oheň môžeme využiť ako určitý cieľový bod prechádzajúceho, prípadne na mieste, kde sa celý prechodový rituál koná.

- **OHEŇ VLASTNEJ VIGÍLIE**

Súčasťou osobného rozvoja sú rôzne druhy aktivít, ktoré členov našej organizácie rozvíjajú aj po duchovnej stránke. Takouto aktivitou môže byť i tzv. vigília, pri ktorej dospievajúci alebo dospelý člen trávi čas sám alebo so svojím priateľom, vodcom či tátorom. Je to priestor na utíšenie seba a svojho vnútra. Ranger/rangerka, rover/roverka v tichej meditácii alebo prostredníctvom rozhovoru premýšľa nad svojou skautskou cestou, nad svojím životom, osobnými cieľmi, nad vzťahmi s blízkymi ľuďmi a podobne.

- **SNEMOVÝ OHEŇ**

Tento druh ohňa je vhodný pre väčšie skupiny (zasadne akoby snem) a slúži na diskusiu o určitom probléme alebo o vybranej téme. Je možné robiť ho na letnom tábore, ale dá sa využiť aj počas skautského roka napríklad počas víkendovej akcie. Prítomní si podvečer/večer v tme zapália oheň, ktorý slúži na spoločnú otvorenú diskusiu o konkrétnej veci. Môže to byť aj zjednodušená forma dumky, bez zásadných duchovných cieľov. Je vhodné takúto diskusiu moderovať, najčastejšie sa tejto úlohy chopí vodca tábora alebo iný vybraný vodca. Pri takomto ohni nerobíme iné významnejšie rituály.

INFO +

Pri zapalovaní slávnostného štvornásobného ohňa sa vracia Zákony lesnej múdrosti. Nižšie je uvedené ich skrátené, rozšírené a úplné znenie. Je na vás, ako a či ich budete používať. Veľký duch predstavuje v našom kontexte Boha (povinnosť voči Bohu).

4 ohne zapálené od hlavného centrálného ohňa – KRÁSA, PRAVDA, SILA, LÁSKA

KRÁTKA FORMA:

1. Buď čistý, silný a vždy ochraňuj prírodu.
2. Hovor pravdu, buď pokorný, hraj čestne podľa pravidiel.
3. Buď odvážny, mlčanlivý a počúvaj.
4. Buď láskavý, ochotne pomáhaj, ži radostne.

ROZŠÍRENÉ ZNENIE:

● TOTO JE SVETLO KRÁSY:

1. Buď čistý, ty sám aj miesto, kde žiješ.
2. Rozumej svojmu telu a maj k nemu úctu. Je chrámom ducha.
3. Buď priateľom všetkých neškodných tvorov. Chráň stromy a kvety, obzvlášť dávaj pozor na oheň v lese a v meste.

● TOTO JE SVETLO PRAVDY:

1. Čestné slovo je sväté.
2. Hraj poctivo. Falošná hra je to isté ako zrada.
3. Buď pokorný. Uctievaj Veľkého Ducha (Boha) a rešpektuj vieru iných.

● TOTO JE SVETLO SILY:

1. Buď odvážny. Odvaha patrí k najvznešenejším vlastnostiam.
2. Mlč, keď rozprávajú starší a vzdaj im úctu aj inak.
3. Buď poslušný. Poslušnosť je základná povinnosť na ceste lesnej múdrosti.

● TOTO JE SVETLO LÁSKY:

1. Buď láskavý. Urob aspoň jeden dobrý skutok denne.
2. Ochotne pomáhaj druhým. Rob svoje povinnosti.
3. Buď veselý. Raduj sa z toho, že žiješ.

ÚPLNÉ ZNENIE:

● TOTO JE SVETLO KRÁSY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Buď čistý, ty sám aj miesto, kde žiješ. Neexistuje dokonalá krása bez čistoty tela, duše a konania. Telo je posvätným chrámom ducha, uctievaj preto svoje telo. Čistota prospieva predovšetkým tebe, potom ľuďom okolo teba. A tí, ktorí zachovávajú tento zákon, skutočne slúžia svojej zemi.
2. Buď silný. Rozumej svojmu telu a maj k nemu úctu. Je to chrám ducha, a ak nie je zdravé, nemôže byť silné ani krásne.
3. Ochraňuj všetky neškodné tvory pre radosť, ktorú dáva ich krása. Chráň stromy, kvety a obzvlášť dávaj pozor na oheň v lese i v meste.

● TOTO JE SVETLO PRAVDY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Považuj svoje čestné slovo za sväté. To je zákon pravdy a pravda je múdrosť.
2. Hraj poctivo, lebo poctivá hra je pravda a falošná hra znamená zradu.
3. Buď pokorný. Uctievaj Veľkého Ducha (Boha) a rešpektuj vieru iných, lebo nikto nepozná celú pravdu a každý, kto pokorne verí, má právo na našu úctu.

• TOTO JE SVETLO SILY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Buď statočný. Odvaha patrí k najvznešenjším vlastnostiam. Strach je pri koreni každého zla. Neohrozenosť znamená silu.
2. Mlč, keď rozprávajú starší a vzdaj im úctu aj inak. V dobe skúšky je mlčanie ťažšie, než rozprávanie, ale nakoniec býva silnejšie.
3. Buď poslušný. Poslušnosť je základná povinnosť na ceste lesnej múdrosti. Poslušnosť znamená sebaovládanie a to je jadrom zákona.

• TOTO JE SVETLO LÁSKY. VYŽARUJÚ Z NEHO TIETO TRI LÚČE:

1. Buď láskavý. Urob aspoň jednu nezištnú službu denne, aj keby si mal napríklad len rozšíriť štrbinu v miestach, kde vyviera na povrch prameň.
 2. Ochotne pomáhaj. Rob svoje povinnosti pre povznášajúci pocit, ktorý dáva služba, lebo človek čerpá zo služby silu.
 3. Buď veselý. Raduj sa z toho, že žiješ, lebo každá rozumná radosť, ktorú môžeš získať alebo dať, je nezničiteľný poklad, ktorý sa zdvojnásobi vždy, keď sa oň rozdelíš s iným človekom.
-

GILWELLSKÝ KRUH

Jedným z významných skautských rituálov je Gilwellský kruh. V tomto rituále je ukrytých viacero symbolov. Jedným z hlavných a najviditeľnejších symbolov je kruh. Kruh predstavuje nekonečnosť, večnosť, dokonalosť či kolobeh, no v rôznych kultúrach môže mať aj ďalšie pridané významy. Gilwellský kruh pre nás skautov predstavuje jednotu spoločenstva, kde sú si všetci rovní a sú súčasťou tvaru, ktorý nemá začiatok ani koniec. Sú v tom momente navzájom spojení ako priatelia, ako skautskí bratia a sestry.

PŔVOD RITUÁLU

História a vznik tohto rituálu je dodnes nejasná. Je známe, že v roku 1922 sa František Alexander Elstner zúčastnil Wood-badže kurzu pre vodcov v Gilwell Parku. Nie je však jasné, či bol Elstner týmto rituálom inšpirovaný priamo na kurze, ale predpokladá sa, že Elstner využil Gilwellský kruh na lesnej škole v Čechách už o rok neskôr (1923), a tak sa rituál postupne šíril medzi ďalších skautov. Bez ohľadu na úplný pôvod rituálu sa Gilwellský kruh hlboko vryl do tradícií našich oddielov a zborov. V českom a slovenskom skautskom prostredí sa pre mnohých Gilwellský kruh spája so škótskou piesňou Auld Lang Syne zo 16. storočia, ktorú poznáme ako Valčík na rozlúčku.

Gilwellský kruh ako formu rituálu využívajú skauti v rôznych krajinách sveta. Má dokonca rôzne variácie, keď skauti prekladajú ľavú ruku cez pravú alebo naopak, dokonca niektorí prekladajú ruky na striedačku – jeden skaut dáva ľavú ruku cez pravú a ďalší pravú ruku cez ľavú. Môžeme sa stretnúť aj s názvom Kruh priateľstva (Friendship circle). Avšak mnohé skautské organizácie tento rituál vôbec nepoznajú a nepoužívajú ho. Aj v Gilwell Parku by ste tento rituál hľadali márne, britskí skauti ho totiž nepoznajú.

PRIEBEH GILWELLSKÉHO KRUHU

Gilwellský kruh sa robí pri dôležitých príležitostiach, spravidla však na konci dňa. Na tábore môžeme týmto rituálom ukončiť každý táborový deň. Využíva sa aj na víkendových alebo iných akciách a kurzoch. Gilwellský kruh môžeme taktiež využiť na konci skautskej akcie pri lúčení sa s ostatnými skautmi. Robíme ho na vhodnom mieste, kde sa všetci prítomní skauti dokážu postaviť komfortne vedľa seba. Ideálne je robiť ho vonku, v prírode. Ak robíme rituál potme, môžeme pre intenzívnejšiu atmosféru využiť malú sviecu alebo lampáš, ktorý umiestnime do pomyselného streda. Gilwellský kruh môžeme spraviť aj okolo ohňa, ktorého intenzita nám umožní na seba vidieť a vzájomne sa počuť. Kruh vytvoria skauti tak, že sa navzájom chytia za ruky, pričom pravú ruku si najskôr preložia cez ľavú ruku a chytia každou rukou dlaň svojho suseda. Je vhodné chvíľku počkať, kým sa skauti rovnomerne ro-

zostúpia, aby bola aj symbolika kruhu viditeľná. Po úplnom utíšení sa a koncentrácii na daný okamih môže prítomný vodca alebo iný zodpovedný organizátor povedať niekoľko viet, ktorými zhrnie deň, pozitívne povzbudí prítomných skautov alebo povie dôležitú myšlienku o sile spoločenstva. Potom začne vodca spievať večierku a ostatní sa k nemu pridávajú. Ak začína spievať večierku iný skaut, je dobré dohodnúť sa na tom ešte pred rituálom, aby sme priebeh rituálu nepokazili dohadovaním sa priamo na mieste.

VEČIERKA

Melódia skautskej večierky pochádza z armády. Používala sa pri spúšťaní vlajky alebo pri pohreboch padlých vojakov. Večierku hral jeden človek na trúbke. Melódia znela po prvýkrát v roku 1862 počas vojny Severu proti Juhu v Amerike (Harrison's landing, Virginia). Krátko potom ju začali používať vojská Únie (Sever) aj armáda Konfederácie (Juh). V roku 1891 sa stala štandardnou piesňou pri pohreboch padlých amerických vojakov. Melódia skautskej večierky je veľmi upokojujúca. Niektorí sa počas večierky jemne vlnia, opierajúc sa jeden o druhého. Dôstojnosť rituálu odporúčame zachovať stáťim v pokoji. Po dospievaní večierky vodca alebo iná dohodnutá osoba stisne dľaň niektorého zo svojich susedov, čím vyšle tzv. „iskru“. Kto túto iskru dostane, posunie ju ďalej svojmu susedovi. Iskra postupne prejde všetkými prítomnými a vráti sa späť k tomu, kto ju poslal. Tento prvok rituálu umocňuje význam spoločenstva a jednoty skautov. Následne si všetci potrasú rukami a zažejú si dobrú noc. Na záver rituálu sa skauti pustia a v tichosti odchádzajú. Tento spôsob je odporúčany. V niektorých oddieloch sa používa aj „otočka“, ktorou si skauti rozpletú prekrížené ruky. Je dobré, ak vopred všetci členovia kruhu vedia, či je v tomto prípade „otočka“ vítaná, alebo nie. Vyhne sa tak rozpačitém chvíľam, kedy sa časť kruhu otočí a zvyšok len voľne pustí ruky. Po tomto rituáli už nenasleduje ďalší program. Je vhodné dodržiavať ticho a nočný pokoj.

Znenie večierky:

Ide noc.
Slnko už
zišlo z hôr,
zišlo z hôľ,
zišlo z lúk.
V tichom sne
spochiň tiež.
Boh je tu.

INFO+

Okrem večierky je možné spievať aj vlastnú tradičnú pieseň. Mala by však mať v oddiele významné a nezastupiteľné miesto, má byť upokojujúca, ohlasujúca koniec dňa a prichádzajúcu noc.

PRECHODOVÝ RITUÁL

Prechodové (iniciačné) rituály súvisia najčastejšie s fyziologickým a psychickým vývojom človeka, vo všeobecnosti sa považujú za akúsi skúšku, v rámci ktorej majú uchádzači dokázať svoje schopnosti a pripravenosť túto skúšku zvládnuť. Prechodovým rituálom prechádza jednotlivec alebo skupina ľudí v určitej časti života z jedného stavu do stavu nového, spravidla vyššieho postavenia. Takými rituálmi sú v našom živote napríklad aj narodenie (krst), prechod z detského veku do tínedžerského, dosiahnutie veku dospelosti, promócie, uzavretie manželstva, rodičovstvo, životné jubileá... Prechodové rituály nie sú viazané len na určitú vekovú skupinu ľudí, ale môžu nás teda v rôznych podobách sprevádzať od narodenia až po smrť.

FÁZY PRECHODOVÉHO RITUÁLU

Prechodové rituály vymedzujú moment, kedy objekt, teda človek, ktorého sa rituál priamo týka, opúšťa nejakú životnú etapu a vstupuje do druhej, pričom jedincovi pomáha vysporiadať sa s dôležitými životnými zmenami. Tento typ rituálov je špecifický v tom, že človek ako subjekt rituálu prechádza týmto rituálom iba raz v živote. Rituál sa neopakuje pravidelne v krátkych časových intervaloch (ako napríklad nástup alebo svätá omša) a svojou výnimočnosťou býva sprevádzaný slávnostnou atmosférou (sľubový oheň, prvé sväté prijímanie). Prechodový rituál by mal mať tieto časti:

- **fáza odlučovania** – príprava, počas ktorej jedinec opustí svoj predchádzajúci stav, zhodnotí ho a rozlúči sa),
- **fáza iniciácie** (prahová, prechodová) – prebieha vtedy samotný rituál prechodu,
- **fáza prijatia** – zabezpečuje prijatie jedinca do nového sociálneho stavu a prostredia.

PRÍPRAVA, ZAMYSLENIE SA A PRIJATIE

Spomenuté tri fázy (odlučovanie/iniciácia/prijatie) môžeme vnímať nasledovne: odlučovanie – príprava spočíva v krokoch a úlohách, ktoré je potrebné splniť a sú súčasťou prechodového rituálu ešte pred jeho samotným vykonaním. Príprava je vykonávaná so sprievodcom, ktorým je napríklad vodca oddielu, zborový vodca alebo iná blízka a hierarchicky vyššie postavená osoba. Iniciácia – zamyslenie sa je úkon každého

jednotlivca, kedy vo svojom vnútri premýšľa nad významom prechodového rituálu, uvažuje nad svojou premenou, nad tým, kým je a kým bude. Je to akýsi priestor, kedy napríklad už nie sme vlčiatom, ale ešte nie sme skautom. Táto fáza postupne prechádza samotným prechodovým obradom do prijatia. Prijatie (začlenenie sa) nastáva počas samotného prechodového rituálu, kedy uchádzač dosahuje nový status a je prijatý medzi ostatných. Každý jeden z týchto úkonov môže mať špecifickú dĺžku a osobitnú formu obradu. Prechodové rituály majú byť zmenou osobného postavenia a stavu, avšak pozitívnym spôsobom. Nesmú byť negatívnou spomienkou či traumou.

INFO +

Naším najvýznamnejším skautským prechodovým rituálom je zloženie skautského sľubu. O tomto rituáli sa viac dočítate v kapitole „Skautský sľub“.

VÝZNAM INICIÁCIE

Iniciácia ako taká rituálne uvedie čakaťeľa do spoločenstva alebo do životného stavu. Taktiež v človeku podvedome uvoľní určité schopnosti (potenciál) a pre jedinca aj jeho okolie je jasným momentom prijatia nového postavenia a s ním súvisiacich povinností i práv. Nie každý prechodový rituál však musí byť aj iniciálny. Skautský sľub napríklad iniciálnym rituálom je,

pretože nováčik prijíma záväzok a zároveň sa stáva členom bratstva. Podobným príkladom v civilnom živote je sobáš alebo zloženie Hippokratovej prisahy. Prechod medzi vlčiatom a skautom alebo imatrikulácia v škole už znaky iniciácie väčšinou nemajú, ale napriek tomu sú dôležitými medzníkmi v aktuálnom ponímaní jedinca, preto ich medzi prechodové rituály radíme.

INFO +

V úplne inštitucionalizovanom prostredí môžu takéto rituály sklznúť až do šikanovania, preto je veľmi dôležité klásť dôraz na ich dobrovoľnosť.

PRECHODOVÝ RITUÁL V DNEŠNEJ SPOLOČNOSTI

Prechodové rituály sa v mnohých oblastiach vytratili zo života našej spoločnosti. Okrem iného je to podmienené dvomi silnými vplyvmi. Jedným z nich je, že život a prežívanie v komunite (kmeň, dedina, spoločenstvo veriacich) sa zúžil do súkromia rodín, prípadne až do absolútneho súkromia jednotlivca. Druhým je ten dôvod, že prežitie jednotlivca už nie je závislé od skupiny, a tak záujmy jednotlivca prevádzili záujmy spoločnosti. Tento vývoj je síce prínosný pre slobodu jednotlivca, ale neprospieva rozvoju komunity, prípadne

celej spoločnosti, a zároveň ju ochudobňuje o funkcie, ktoré komunita plní. Spomedzi týchto funkcií môžeme spomenúť akési svedectvo, ktoré komunita podáva jednotlivcovi o jeho postavení, či zrkadlo, ktoré mu nastavuje na základe jeho konania, alebo systém, ktorý mu vymedzuje bezpečné prostredie. Prechodový rituál ako súčasť tradícií komunity vytváral bezpečné prostredie pre zvládnutie premeny jednotlivca a zároveň umožňoval jej vedomé prežívanie. Vedomé, keď pred očami skupiny jedinec prijíma nové postavenie i zodpovednosť. Na strane druhej stojí komunita, ktorá akceptuje jedinca v jeho novom postavení. Tento proces zabezpečí, že jedinec nezostane podvedome niekde na pomedzí dvoch fáz, napríklad ani dieťa, ani dospelý. A práve týmto sa prejavuje dôležitá úloha prechodových rituálov.

INFO +

Ako príklad si môžeme priblížiť kresťanský krst. Momentom dotyku s vodou a vyslovenia iniciačnej formuly je človek znovuzrodený do nového života. Stáva sa z neho kresťan a otvára sa mu priestor na prijímanie sviatostí. Bez tohto rituálu to nie je možné, preto takýto rituál nazývame iniciačný (z lat. *initium* - začiatok)

PRECHODOVÝ RITUÁL V SKAUTSKOM PROSTREDÍ

Najdôležitejším iniciačným rituálom v skautskom živote je už viackrát spomenutý skautský sľub. Práve on nás uvádza do svetového bratstva od jeho vzniku a zároveň ním prijímame doživotný záväzok. Prechod medzi jednotlivými vekovými kategóriami je tiež významný moment vo vnímaní mladého človeka, a preto je dobré túto chvíľu spraviť slávnostnou, so znakmi rituálu. Konkrétna forma jednotlivých rituálov je v rukách samotného vodcu. To, aká dramaturgia, symbolický rámec a forma bude zvolená, bude záležať na prostredí, tradícií oddielu či zboru a takisto od jeho kreativity. Ďalšími prechodovými rituálmi môže skaut prechádzať napríklad v momente udelenia radcovej, líderskej, vodcovej alebo inštruktorskej hodnosti. Tie sú však už v réžii jednotlivých vzdelávacích tímov.

INFO +

Dôležitým a často zanedbávaným momentom je aj odchod člena z oddielu, prípadne koniec aktívnej činnosti dlhodobého činovníka. Dôstojná rozlúčka a podakovanie môže mať tiež formu prechodového rituálu.

OD VÍČAŤA A VČIELKY KU SKAUTOM A SKAUTKÁM

Vďaka obradom si aj víčatá hlbšie uvedomujú vážnosť prežívanej chvíle. Prežívajú to, čo im chceme odkázať a priblížiť. Vhodnou príležitosťou na obrad víčat je vstup nováčika do oddielu víčat, odovzdávanie vlčej šatky so žltým lemom, udelenie nášivky napredovania alebo odborky, sľub víčat, prijatie skautského mena i prechod víčata do skautského oddielu.

Všeobecne pri obradoch víčat a včielok treba dávať pozor na všetky prítomné deti, najmä tie najmenšie, ktoré sa v noci môžu báť a z neskorých nočných obradov si veľa nezapamätajú. Budú totiž „spať postojácky“. Je lepšie spraviť celý obrad hneď po večierke, kým sú ešte víčatá čulé, alebo spraviť obrad za svetla. Rituálom im môžeme veľa odovzdať. Avšak zle spravený rituál im, naopak, môže uškodiť. Preto je potrebné byť spolu s ostatnými lídrami a radcami dôslední a opatrní. Celú atmosféru prispôsobujeme víčatám. Aj keď je dôležitá dôstojná atmosféra, mala by byť istotne aj uvoľnená, radostná a veselá. Nevyužívame osobnú hlbokú retrospektívu, skôr sa zameriavame na ich túžbu byť skautom a kladieme dôraz na jednoduché vysvetlenie toho, čo ho čaká. Je dobré, aby dieťa cítilo prijatie novou skupinou a necítilo sa samo.

INFO +

Pre rituál je vhodný večer pri sviečkach alebo pri ohni v lese, či na lúke. Peknú atmosféru vieme vyčarovať aj na výlete alebo v klubovni. Využívame sviečky (kahančeky), prácu so svetlom, hudbu a hru na hudobné nástroje, maľovanie na tvár, ako aj vlajky a ďalšie oddielové pamätné predmety.

PRECHODOVÝ RITUÁL VÍČAT A VČIELOK

Prechodový rituál je spôsob, akým môže dieťa prežiť svoj odchod z družiny víčat do oddielu skautov. Forma rituálu môže byť rôzna a závisí najmä od kreativity vodcu víčat a vodcu skautov. Prechodový rituál je vhodné robiť za prítomnosti celého oddielu víčat a oddielu skautov, po tme, pri svetle sviečok (fakľa, lampáš) alebo pri táborovom ohni. Vytvoríme emotívnejšiu atmosféru, ktorú si dieťa zapamätá. Vhodným časom môže byť aj významná udalosť v zbore alebo oddiele. Pri prechodovom rituáli je potrebné dodržiavať bezpečnostné zásady a dbať na psychickú pohodu dieťaťa.

Možné formy prechodového rituálu:

- Prebrodenie rieky/potoka z jedného brehu na druhý môže symbolicky znázorniť prechod z jednej vekovej kategórie do druhej. Dieťa sa pozdraví s prítomnými víčatami a vydá sa prebrodiť riekou. Môže prejsť cez rieku bosé a na druhej strane ho čakajú skauti. Ak to prostredie dovoľuje, môžete na blízke stromy priviazať lano, ktorého sa dieťa drží. Takýto typ prechodu robíme určite v letných mesiacoch, v rieke/potoku s nízkou hladinou vody. Vždy treba dbať na bezpečnosť.
- Prechodový rituál sa môže odhrať aj v priestoroch klubovne, a to formou symbolického prechodu cez pripravenú prekážku (tunel, koberec, z miestnosti do miestnosti). Nasledovať by mala oslava, kde za prítomnosti oddielu víčat a skautov príjme dieťa skautskú šatku a presunie aj svoje skautské meno z nástenky víčat na nástenku skautov.
- V slávnostnej atmosfére a za prítomnosti oddielu víčat a oddielu skautov príjme dieťa novú skautskú šatku so zeleným lemom pri ohni. Pri rituáloch tohto typu môžu všetci prítomní skauti povedať myšlienku/posolstvo novému členovi. Tvorbu rituálu a myšlienok môžu skauti vytvoriť na

svojej družinovke, pod vedením oddielového vodcu.

- Pri prechodovom rituáli môžeme pracovať aj so slovom a textom. Môžeme pripraviť niekoľko jednoduchých myšlienok alebo fotografií dieťaťa z jeho akcií, ktoré umiestnime na lesnú cestu k sviečkam (kahancom). Dieťa sa rozlúči s vlčatami i s vodcom a vydá sa na cestu. Po ceste si každú myšlienku prečíta, fotografiu pozrie a pokračuje k ďalšiemu svetlu. Na konci cesty (lúka s výhľadom, skalná stena...) ho čaká vodca skautov a členovia tohto oddielu, ktorí ho radostne prijmu medzi seba.
- Členovia skautského oddielu môžu vlča preniesť na svojich rukách cez pomyselnú hranicu, ktorou je voda, lano, cesta. Všetko sa odohráva potme, za svetla ohňa. Vždy dbáme na bezpečnosť.

Prijatie medzi nových

Ak dieťa vlastní rovnošatu, na ktorej má našité svoje nášivky zo života vlčata, odporúčame ich odšit' a zanechať len tie najdôležitejšie (napríklad Vlčí skaut alebo Tri vlčie tesáky). Ak malo vlča oddielové tričko, nášivky si zanechá na ňom a na nové tričko/rovnošatu si môže dočasne umiestniť tie najdôležitejšie zo života vlčat (Vlčí skaut, Tri vlčie tesáky, výzvy...). Pri vstupe vlčata medzi skautov sa dieťaťu odovzdá aj oddielová nášivka skautského oddielu, aby tak aj formálne cítilo, že patrí do novej „partie“. Nezapodíajte odovzdať vlčat' kontakt na oddielového vodcu skautov (telefón), rovnako tak vodca skautov musí mať kontakt na rodičov dieťaťa alebo priamo na dieťa.

OD ZELENEJ ŠATKY K FIALOVEJ

V tomto veku už má priestor aj tajomno a dobrodružstvo, preto ich využijeme v samotnom rituáli. Príprava skauta na prechod k rangerom je zameraná na to, že sa bude od nich niečo nové očakávať. Treba počítať s dozvkami puberty, ktoré môžu narušiť vážnosť rituálu. V tomto veku sa mladý človek cíti dospelo a potrebuje vnímať, že je tak prijímaný. Tomu prispôbujeme aj priebeh rituálu a následné prijatie do skupiny.

BOL SOM RANGER/RANGERKA, UŽ SOM ROVER/ROVERKA

Medzi jednotlivými prechodmi z jednej vekovej kategórie do ďalšej má tento osobitné postavenie, pretože jeho obdobie sa kryje so starobylým obdobím vstupu do dospelosti, čo je veľmi dôležitý moment v živote človeka. Rituálu by mal predchádzať akýsi dôkaz dospelosti a schopností jedinca. Jeho súčasťou môže byť napríklad odhalenie oddielových tajomstiev, pokiaľ ich oddiel má (niečo, o čom sa jednoducho nehovori). Neexistuje presná forma. Tieto skupiny si vytvárajú vždy vlastné spôsoby a formy prijatia nového člena k roverom, v závislosti od mesta, prostredia, záujmov a úspechov prijímaného člena. Zväčša je aj posledným prechodovým rituálom, ktorý mladý človek v oddiele zažíva, preto dbáme na skutočne dôstojný priebeh. Naopak, prijatie do skupiny by malo byť veľmi osobné a bezprostredné.

SKAUTSKÝ SĽUB

Ide o klasický typ prechodového rituálu. Patrí medzi najprepracovanejšie a svojím obsahom najvýznamnejšie rituály v skautingu. Prítomná skautská symbolika nadväzuje na históriu skautského hnutia. Posvätnosť, dôstojnosť a určité tabu sú znakmi tohto rituálu. Symbolika ohňa, kruhu, ľalie, oddielu a družiny, symbolika vlajky či vierovyznania (Biblia), skautský pozdrav a prejav pevného skautského puta, bratstva a sesterstva.

Skautky a skauti skladajú nasledujúci sľub:

Sľubujem na svoju česť, že sa vynasnažím zo všetkých sil

- **plniť si povinnosti voči Bohu a svojej vlasti,**
- **pomáhať v každom čase svojim bližným,**
- **dodržiavať skautský zákon.**

DUCHOVNÝ ROZMER SKAUTSKÉHO SĽUBU

Skautský sľub má veľmi hlboký duchovný rozmer. Skaut zložením sľubu preberá na seba dobrovoľný záväzok žiť podľa jeho znenia. Vydáva sa tak na novú cestu osobného rastu. Duchovný rozmer spočíva nielen v jeho formálnej stránke, keď stojíme v kruhu pri ohni alebo ticho v lese, ale najdôležitejšie je vnímať zloženie sľubu po

celej jeho obsahovej stránke a vnútornom odkaze. Každý jeden člen našej organizácie sľubuje, že sa vynasnaží plniť si aj povinnosť voči Bohu. Prítomnosť slova Boh má svoj základ od vzniku skautského hnutia. V súčasnosti niektoré krajiny nemajú v znení svojich skautských sľubov slovo Boh. Buď to pramení z ich odlišnej duchovnej podstaty (napríklad slovo Budha) alebo z veľkej úcty k Bohu. Sú však aj krajiny, ktoré majú špeciálnu výnimku a slovo Boh je nahradené iným. V našom znení skautského sľubu je však od vzniku Boh prítomný ako nadprirodzená entita, ktorá nás presahuje. Vychádza to nielen z tradície skautského sľubu od Baden-Powella, ale aj od našich vnútorných predpisov – schválených Stanov SLSK a Stanov WOSM. Povinnosť voči Bohu treba vnímať ako snahu a zameranie sa na duchovný a transcendentálny rozmer. Ak je sľubujúci člen veriaci, neveriaci alebo „hľadajúci“, vyjadruje záväzok, že sa vynasnaží objavovať a spoznávať hlbší duchovný rozmer sveta okolo seba,

že hľadá Boha a s ním súvisiaci duchovný svet. Na druhej strane si treba uvedomiť, že Baden-Powell definoval boha ako konkrétneho Boha (prepojenie s náboženstvom), nielen ako neosobnú a nedefinovatelnú silu. Povinnosť voči Bohu je zároveň jedným z pilierov našej organizácie. Viac o tejto téme je v kapitole **VÝZNAM RITUÁLU V SKAUTINGU – SKAUTING A DUCHOVNO**.

INFO+

Skautskému sľubu, jeho významu a dôležitosti sa podrobnejšie venuje aj osobitná metodická príručka s názvom *Sľub – srdce skautingu* (Andrej Mitrík).

RITUÁL SKAUTSKÉHO SĽUBU

Rituál skautského sľubu je zameraný na niekoľko cieľových skupín. Primárne je určený členovi, ktorý sa rozhodol prijať na seba tento záväzok. Súčasne je prítomná skupina vybraných ľudí, ktorí už tento záväzok na seba prijali a sú svedkami sľubovania vybraného člena. Najčastejšie to býva vodca oddielu so svojim zástupcom, radca družiny a najbližší členovia oddielu so zloženým skautským sľubom. Zároveň je tu skupina tých, ktorí na samotnom obrade prítomní nie sú, ale v prenesenom význame i čase vnímajú zloženie skautského sľubu tohto člena. Sú to vodcovia a členovia, ktorí pomyselne medzi seba prijímajú ďalšieho skauta so záväzkom obsiahnutým v skautskom sľube. Vytvárajú vzájomné bratstvo a sestersvo. A zároveň je tu skupina tých, ktorí raz sľub budú skladať alebo sa na jeho zloženie práve pripravujú. Pre všetky tieto skupiny je vážnosť, dôstojnosť a odkaz tohto rituálu významnou chvíľou skautského oddielu či zboru.

INFO+

Skaut, ktorý je pripravený zložiť skautský sľub, dáva tento sľub najmä sám sebe, vyslovuje ho ale všetkým prítomným i organizácii, do ktorej patrí. Je nesprávne myslieť si, že my dávame členovi možnosť zložiť sľub, že my sme mu dali sľub. Je to nielen chybná formulácia, ale často i chyba vnímania vodcov. Vodcovia sú len akísi sprostredkovatelia tejto príležitosti pre vybraného skauta.

PRÍPRAVA NA SKAUTSKÝ SĽUB

Zloženie skautského sľubu predchádza osobná príprava naň. Vybraný člen musí pred jeho vyrieknutím plne rozumieť a chápať jeho významu a obsahu. Vysvetlenie sľubu je významnou časťou prípravy nováčika. Ten totiž na začiatku nemusí rozumieť hlbšiemu významu slov, ktoré sú v sľube obsiahnuté. Vysvetlením sľubu a vlastnou sebareflexiou môže nováčik dospieť

i k rozhodnutiu, že na skautský sľub ešte nie je pripravený. Nováčik by sa mal správne kladenými otázkami dopracovať k správne (vlastnému) rozhodnutiu. Je dôležité, aby skaut uvažoval aj o svojej budúcnosti po zložení skautského sľubu, ujasnil si povinnosti, ktoré by mal plniť, a ciele, ktoré chce dosiahnuť. Túto prípravu nerobíme tesne pred zložením sľubu, ale systematicky a dlhodobšie počas roka a na tábore ako súčasť skautského programu.

INFO +

Odporúča sa robiť sľub vo večerných hodinách. Využívame atmosféru noci, ticho, svetlo ohňa, genius loci. Vhodným časom na skladanie sľubu je aj východ slnka. Prehnané oslavy v momente zloženia skautského sľubu nijako nepridávajú na jeho vážnosti.

VYUŽÍVANÉ SYMBOLY

Rituál skautského sľubu je previazaný so skautskou symbolikou (skautská rovnošata, skautský pozdrav, sľubový odznak), s prvkami indiánskej mytológie a kultúry (Woodcraft), ako aj národného symbolu (štátna vlajka), vlasteneckého cítenia (povinnosť voči vlasti), zborovej a najmä oddielovej identity (oddielová vlajka). Prítomná je symbolika ohňa, kruhu a jednoty, starého a nového, svetových strán a správneho smeru. Všetky tieto symboly viac alebo menej využívame pri obrade skladania skautského sľubu.

INFO +

V niektorých skautských zboroch sa miesto štátnej vlajky používa Biblia. Iné zbory používajú pri sľubovaní priamo sľubový odznak. Je to na zväžení oddielového vodcu.

**OBSAH RITUÁLU
SKAUTSKÉHO SĽUBU**

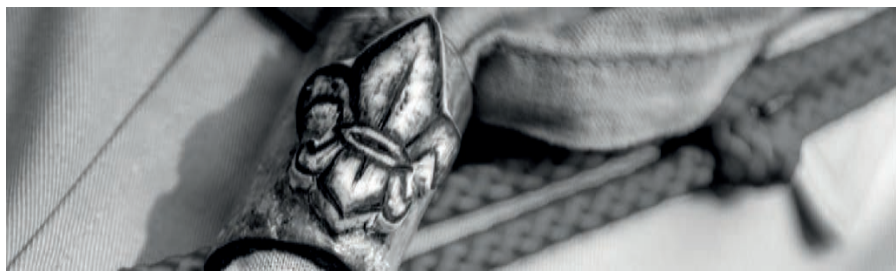
Rituál skladania sľubu vychádza najmä zo zaužívaných tradícií v oddiele alebo v zbere. Jeho forma závisí aj od veku sľubujúceho: iná je pri nepľnoletom členovi oddielu, iná môže byť pre dospelého činovníka v zbere. Určitý obsah rituálu by však mal byť totožný. Miesto volíme podľa toho, či bude obrad skladania sľubu počas bežného skautského roka, na víkendovej akcii, alebo počas letného tábora. Využívame miesta, ktoré majú svojho ducha miesta (genius loci), sú niečím zaujímavé a výnimočné, kde je ticho a intimita, prípadne také miesto, kde vidíme do okolitej krajiny. Môže to byť hustý les s čistinkou, lúka, horizont krajiny za svitu mesiaca, solitérny košatý strom, jaskyňa, skalná stena, kríž na brale, hrad, zrúcanina hradu alebo iné špeciálne oddielové miesto. Je vhodné mať na mieste zapálený oheň, aby bol obrad sľubu viditeľný pre všetkých. Dbáme na bezpečnosť. Obrad môže byť doplnený krátkou aktivitou, napríklad pomyselnou cestou skauta, na ktorej si poslednýkrát utvrdí svoje rozhodnutie zložiť skautský sľub, priložením polienka do ohňa, symbolizujúceho osobné nesváry. Pri ohni stoja členovia oddielu so zloženým skautským sľubom. Jeden z prítomných skautov je určený ako vlajkonosič a drží žrd' so zástavou. Ak je k dispozícii vlajka, tak dvaja alebo štyria členovia držia vystretú štátnu vlajku. Vedľa zástavy/vlajky stojí vodca oddielu, zástupca i radcovia. Po ich pravici stoja ostatní prítomní skauti so zloženým skautským sľubom. Oproti nim stoja adepti, pripravení na

zloženie sľubu. V závislosti od hierarchie v oddiele a sľubujúceho člena predstaví radca (alebo jeho zástupca) vodcovi tohto nováčika. Vodca následne vyzve pripraveného nováčika a spýta sa ho, či je pripravený zložiť skautský sľub, či si uvedomuje jeho obsah a či je rozhodnutý sa podľa neho riadiť. Ak odpovie áno, vodca ho vyzve, aby zložil skautský sľub. Nováčik pristúpi k zástave/vlajke (Biblii, odznaku), položí ľavú ruku na ňu, pravou rukou vykoná skautský pozdrav a vysloví skautský sľub. Všetci ostatní (okrem vlajkonosiča/vlajkovej čaty) zdravia skautským pozdravom. Všetko sa odohráva v absolútnej tichosti a vážnosti. Po odznení sľubu vodca oddielu slovne privíta nového skauta medzi skautskými bratmi i sestrami celého sveta a odovzdá mu do rúk sľubový odznak. Potom prejde okolo všetkých prítomných, ktorí mu skautským pozdravom podajú ruku a privítajú ho medzi skautmi. Ak už nesľubuje ďalší nováčik, tak vlajková čata medzitým zloží vlajku, odovzdá ju vodcovi a postaví sa do kruhu, aby mohli vlajkonosiči pozdraviť skauta s práve zloženým skautským sľubom. Skauti s práve zloženým sľubom alebo celá skupina prítomných môže spoločne stráviť krátku chvíľu pri ohni, v tichom rozjímaní alebo, naopak, spievaním tradičných či starých skautských piesní. Na záver je vhodné, aby skupina odchádzala spolu. Avšak pri ohni ostanú vybraní skauti, ktorí oheň zahasia a ohnisko upracú.

INFO +

Po zložení skautského sľubu darujeme sľubujúcemu skautovi sľubový odznak. Zabezpečte vo svojom zbere alebo v oddiele, aby si tento odznak člen nemusel kupovať.

POĎAKOVANIE ZA JEDLO

V minulosti naši predkovia venovali väčšinu roka pestovaniu úrody a chovu zvierat, ktoré im zabezpečovali obživu. Od úrody záviselo, či rodina, osada alebo kmeň prežijú zimu či nepriazeň počasia. Za bohatú úrodu vykonávali rôzne obety, obrady a modlitby. Ak bola úroda dobrá, tak zeleninu, obilie, ovocie či mäso museli spracovať a uložiť, aby im vydržalo čo najdlhšie. S rozvojom hospodárstva, ako ho poznáme dnes, upadal význam hodnoty potravy. Dnes máme jedlo v obchodoch celoročne a neuvažujeme o tom, koľko úsilia stojí vypestovanie zeleniny, výroba mäsových výrobkov či upečenie chleba. Berieme to ako samozrejmosť. Potravina sa stala v spoločnosti už len surovinou. Jedlo dokonca nachádzame v odpadkových košoch alebo pohodené na zemi. Skauting však svojimi výchovnými prostriedkami podnecuje a vytvára vo svojich členoch úctu k jedlu, pričom úlohou každého jedného z nás je rozvíjať v našich členoch vďaka zaň.

ÚCTA K JEDLU

Jedlo bolo pripravené zo surovín, za ktoré treba byť vďačný. Je chybou brať akosi automaticky, že máme na tanieri chutné jedlo. Okolo nás je množstvo ľudí, ktorí dostatok jedla nemajú a hladujú. Plytvanie jedlom má nielen ekonomický či hospodársky dopad, ale je to aj etický problém. Naša vďaka je preto aj uvedomením si dostatku potravy v našom regióne. Jedlo je jednou z našich základných potrieb, ale okrem toho, že plní naše bruchá, tak nám dodáva energiu a silu. Príprava jedla si vyžaduje určité úsilie. Na začiatku celého reťazca je úsilie poľnohospodára a chovateľa, ďalej spracovateľa výrobkov, obchodníka, kuchára alebo nás samých, ktorí si jedlo pripravujeme. Často je len obyčajná príprava pokrmu oveľa dlhšia ako jeho konzumácia. Po jedle je potrebné taktiež venovať ďalšiu energiu a čas na upratanie a umytie pomôcok, aby boli pripravené pre ďalšie jedlo niekedy v budúcnosti. Je dôležité poukazovať na vzácnosť jedla i na spoločné chvíle pri stole.

INFO +

Výchova k úcte k jedlu je aj súčasťou voľného programového modulu Laliový kríž.

SPOLOČNÉ CHVÍLE

Spoločná príprava jedla môže byť príjemnou súčasťou skautského programu. Osobný kontakt so surovinami, čas obetovaný príprave pokrmu i prestieranie stolov sú výchovným prostriedkom, kedy sa upevňujú úcta k jedlu (ako aj vzájomná spolupráca) a vytvára sa komunita medzi účastníkmi. Konzumácia jedla je pre mnohých osobným rituálom, pre niekoho len základnou potrebou či povin-

nosťou. Aj keď sa vraví, že pri jedle sa nerozpráva, veľakrát je to jediná chvíľa dňa, kedy sa všetci stretnú, napríklad pri spoločnom obede, a rozprávajú sa. Nájdite si vždy čas pre tieto chvíle a strávte ich s ostatnými. Prežívanie a zdieľanie tohto okamihu v kruhu svojej rodiny alebo v kruhu svojich skautských bratov i sestier má spoločenský aj duchovný rozmer. Vnímanie tejto hlbšej dimenzie prehľbuje naše pozitívne hodnoty a úctu k jedlu.

INFO+

Zakomponujte do programových blokov aktivity, ktoré približujú dôležitosť jedla, jeho nedostatok, spôsoby pestovania, získavania a spracovania jedla. Aj takýmto spôsobom totiž rozvíjame v deťoch uvedomenie si hodnoty jedla.

VYBRANÉ PIESNE A SPÔSOBY POĎAKOVANIA ZA JEDLO

Nižšie je uvedených niekoľko modlitieb alebo piesní, ktoré sa používajú v rôznych zboroch či oblastiach ako formy poďakovania za pokrm. Mnohé sú doplnené aj „ukazovačkami“. Je na vás, akú formu si zvolíte, dôležitý je však samotný akt vďaky. Ním vzdávame úctu k jedlu, želáme si vzájomne dobrú chuť, ale poďakovať za jedlo môžeme aj konkrétne tým, ktorí ho pripravili – poďakovanie kuchárovi, jeho pomocníkom atď.

Bože náš

• pred jedlom

Bože náš, Otče náš,
z vysokého neba,
|:keď si nám dal zuby,
keď si nám dal zuby,
daj že nám aj chleba.:|
Bože náš, Otče náš,
z vysokého neba,
|:keď si nám dal chleba,
keď si nám dal chleba,
požehnať ho treba.:|

• po jedle

Bože náš, Otče náš,
z vysokého neba,
|:keď si nám dal chleba,
keď si nám dal chleba,
poďakovať treba.:|

Chrum, mňam

• pred jedlom

|:Chrum, mňam, mňam, mňam,
mňam, mňam, mňam.
Chrum, mňam, mňam, mňam.:|
Požehnaj že, Pane, tieto dary,
aby sme ich šťastne pochrumali.
|:Chrum, mňam, mňam, mňam,
mňam, mňam, mňam.
Chrum, mňam, mňam, mňam.:|

• po jedle

|:Chrum, mňam, mňam, mňam,
mňam, mňam, mňam.
Chrum, mňam, mňam, mňam.:|
Ďakujeme Ti za tieto dary,
že sme ich šťastne pochrumali.
|:Chrum, mňam, mňam, mňam,
mňam, mňam, mňam.
Chrum, mňam, mňam, mňam.:|

Zveme Ťa ku nášmu stolu

- pred jedlom

Otče náš, všemohúci Pane,
otvor nám svoje štedré dlane.
[:Zveme Ťa ku nášmu stolu,
prisadni, budeme jest' spolu.:]

- po jedle

Vďaka Ti, dobrý Bože, vďaka,
štedro dáš, čo len duša žiada.
[:Ďakujte s nami všetky tvory,
ďakujte, veď Pán Boh je dobrý.:]

Chvála Bohu Otcovi

- pred jedlom

Aleluja, aleluja, aleluja, a-le-lu-ja. Hey, hey.
Aleluja, aleluja, aleluja, aleluj-aa-aa-aa.

Nech zaznie chvála Bohu Otcovi,
na výsostiach, ktorý prebýva.
Požehnaj, Pane, toto jedlo,
ktoré kuchyňa pripravila.

HEYA!

Aleluja, aleluja, aleluja, a-le-lu-ja. Hey, hey.
Aleluja, aleluja, aleluja, aleluj-aa-aa-aa. HEYA!

- po jedle

Aleluja, aleluja, aleluja, a-le-lu-ja. Hey, hey.
Aleluja, aleluja, aleluja, aleluj-aa-aa-aa.

Nech zaznie chvála Bohu Otcovi,
na výsostiach, ktorý prebýva.
Vďaka ti, Pane, za toto jedlo,
ktoré kuchyňa pripravila.

HEYA!

Aleluja, aleluja, aleluja, a-le-lu-ja. Hey, hey.
Aleluja, aleluja, aleluja, aleluj-aa-aa-aa. HEYA!

[:Aleluja, aleluja.:]

Kroch kroch

Mňam, mňam, mňam.

Kroch, kroch, kroch.

Nech nám čvachce v rypákoch.

Synovia/Dcérušky

- pred jedlom

Synovia/Dcérušky, čujte Boží hlas,
ktorým Otec k sebe volá nás.
Jedzme, pime pospolu,
majme lásku Kristovu.
Alelú, alelú, alelúúja.

- po jedle

Synovia/Dcérušky, čujte Boží hlas,
ktorým Otec k sebe volá nás.
Ďakujeme za dary,
ktoré sme tu prijali.
Alelú, alelú, alelúúja.

Ďakujeme

- pred jedlom

Ďakujeme Ti, Slnko,
že nám svietiš na zrnko,
že máš svetla preň.
Ďakujeme Ti, Zem,
že máš miesto preň.

Adamsovci

Lúskame prstami a pohmkávame si
zvučku z Adamsovcov
(tudududu lusk lusk...).

- pred jedlom

My prosíme Ťa, Bože,
požehnaj dary naše.
Zídení kolo stola,
sme rodina Tvoja.

- po jedle

My ďakujeme, Pane,
za dary, ktoré máme.
Zídení kolo stola,
sme rodina Tvoja.

Lúskame prstami a pohmkávame si
zvučku z Adamsovcov
(tudududu lusk lusk...).

Nasýt' naše krky

- pred jedlom

My prosíme ťa, Pane,
daj nám požehnanie.
Otvor svoje ruky
a nasýt' naše krky.

- po jedle

My ďakujeme, Pane,
za Tvoje požehnanie.
Že otvoril si ruky
a nasýtil nám krky.

Make tue

- pred jedlom aj po jedle

Make make tue papa,
make make tue papa.
|:Tutu é tue papa,
tutu é tue pa.:|
|:Jeme, jeme,
jeme, mňam.:|

Vodácka

- pred jedlom

Keď sa voda valí k brehu,
všetci sú hneď rýchlo v strehu.
Jedlo, pitie zachránime,
prázdne bruška naplníme.

Námorníkom už škvírka v bruchu,
no nebudú jesť iba muchu.
Korma i prova za stolom čakajú,
fajnotky z kuchyne vždy spapajú.

Amen, aleluja

- pred jedlom (rytmus We will rock you)

|:Požehnaj že, Bože náš,
dary, ktoré nám dávaš.
Amen, aleluja.:|

- po jedle

|:Ďakujeme, Bože náš,
za dary, čo nám dávaš.
Amen, aleluja.:|

Modlitba za zrnko

- pred jedlom aj po jedle

Ďakujeme Ti Slnko,
že nám svietiš na zrnko,
že máš svetla preň.
Ďakujeme Ti Zem,
že máš miesta preň.

Podakovania kuchárom

Žaby, ryby, voda, skaly,
nech ťa naša vďaka chváli!

Jano (alebo iné meno) v kuchyni dnes žiaril,
keď polievku z koňa varil!

Dnes nám chutí dobrá strava,
nech nám Boh živí kuchára!

Repete my prijímame,
za porcie vďaku vzdáme!

Kde sa na nás hrabete,
veď my jeme repete.

INFO+

Podakovanie za jedlo je taktiež súčasťou voľného programového modulu L'aliový kríž. Vlíčatá a včielky majú jednu zo základných úloh podakovanie za jedlo, ako aj ľuďom, ktorí jedlo pripravili, vymyslieť si vlastnú modlitbu, ukazovačku alebo inú formu podakovania. Skauti/skautky majú okrem iných za úlohu vytvoriť na tábore vlastnú ďakovnú modlitbu za jedlo a spoločne ju používať.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- Ceremoniál, Federace evropského skautingu, ASSE, 2008
Duty to God, Miloš Inky Pikala, Duchovná rada SLSK
Guidelines on spiritual and religious development, World Scout Bureau, 2010
Iniciace, rituály, tajné společnosti, mystická zrození, Mircea Eliade, Brno, 2004
Kniha lesnej múdrosti, Ernest Thompson Seton, Olympia Praha, 1970
Kultura a rituál, Bakalárska práca, Lucie Kolesová, 2008
Myšlenkové základy skautingu, Edice vůdcovská zkouška 1, Praha 2001
Nikdy nekončící hledání, Zdeněk Navrátil, ZNF, 2011
Rituál ve skautské subkultuře, Bakalárska práca, Květa Smrčková, Brno, 2011
Slovenská skautská symbolika, Miroslav Jízdny, Slovenský skauting, 2003
Stručný etymologický slovník slovenčiny, Ľubor Králik, 2015
Vedení tábora a táboření, Edice vůdcovská zkouška 10, Praha 2002

www.skauting.sk

ISBN 978-80-89776-23-8